

CAMPINIA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET "IREEKARCHIVAUAAT

NOORD-KEMPENLAI9

4e jaargang

oktober 197/

nr. 15

Redactie: w. Klaasen, archivaris

Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot
tel. 04997 - 1424, toeste 001

De prijs voor een abonnement bedraagt per jaar, bij vooruit-
betaling te voldoen, te storten op postg rorekening 1069032 van de
gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

Geachte abonnee,

De 15de aflevering van CAMPINIA ligt voor U. Tot nu toe hebben reeds 45 onzer lezers hun litteraire bijdrage voor onze periodiek geleverd. Zoals wij in aflevering 14 memoreerden, wordt de planning van het eerste uur "een periodiek voor velen door velen" hoe langer hoe meer verwezenlijkt. Ik moge hier herinneren aan de prachtige geleidewoorden van de voorzitter der Streekarchiefkommis-sie Mr. H.K.J.M. Cappetti bij de eerste aflevering in april 1971:
"Eerste doel van CAMPINIA is immers, alle historische materialen, zo- als die inde keuken van het streekarchief gewassen en bereid zijn, op tafel te zetten voor iedere liefhebber. Het is dan de zaak van iedere konsumerende tafalgast, in de geboden pure spijs of drank precies datgene te proeven, waarom hij of zij gast aan deze tafel is geworden. Mogen er zeer veel tafelgenoten van de gevarieerde spijzen en dranken genieten, die op de "Campinia"-dis zullen wor- den geserveerd."

Onze bescheiden poging werd voor velen een stimulans, het verre en recente verleden vanuit diverse speciale doelstellingen aan een nader onderzoek te onderwerpen en de resultaten voor onze tijd vruchtbaar te maken. Rond het Streekarchivariaat heeft zich via Campinia een hechte gemeenschap van onderzoekers ontwikkeld, gevormd door vakmen- sen en gedegen amateurs, die de betekenis en edukatieve rol der oude archieven in onze streken en daarbuiten propageren en uitdragen. Samen willen wij verder enthousiasme kweken voor de zo belangrijke stu- die der historie en aanverwante wetenschappen. Zonder aansluiting op het "gisteren" geen organische vooruitgang in het "heden" en geen ochtendglorien in het "morgen". togen alle bestuurders en bestuurden in onze kleine en grote gemeenschappen op politiek, economisch, so- ciaal, cultureel en geestelijk terrein konform deze simpele waarheid denken en handelen!

De redaktie.

I NHOUD

I.	a.	HET PESTKERKHOF TE VELDHOVEN	107
	b.	TWEE ENGELSE SOLDATEN TE VELDHOVEN OPGEHANGEN	107
	c.	DE ORGELTRAPPER VAN STEENSEL	107
II.		DE VRIJWILLIGE RECHTSpraak IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM (vervolg)	108
III.		DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGE-MEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN (vervolg)	111
IV.		DE OUDE LANDRECHTEN EN HET GEWOONTERECHT DER VRIJHEID VAN OIRSCHOT-BEST (vervolg)	115
V.	a.	DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW (vervolg)	117
	b.	DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, ZEELST, VELDHOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW (vervolg)	118
	d.	DE OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW (vervolg)	120
VI.		OUDE TOPONYMICA (vervolg)	122
VII.		GENEALOGICA (vervolg)	124
VIII.		HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT VAN DE ZEVEN-TIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW (vervolg)	126
IX.		HET HOF VAN HEERENBEKE ONDER OIRSCHOT	130
X.		LIJST VAN KEMPISCHE PLAATSEN MET OPGAVE VAN HET AANTAL INWONERS, KATHOLIEKEN, REFORMATORISCHE CHRISTENEN EN JODEN IN 1796 EN 1815	132
XI.		LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE	134
	1.	De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1375	
		C. V e l d h o v e n tijdens het pastoraat van Gerardus Verhoeven	
		II. kerkelijk	134
	2.	Genealogische reeks van W.J.C. Senders te Valkenswaard	138
	3.	Echtparen van Croonenburg	141
	4.	Den Oeienbosch	144
	5.	Het wapen van de Bossche schout Arnoldus van Beke anno 1266 en de oorsprong der Brabantse kleuren	144

I NHOUD (vervolg)

	6.	Ertbrugghen, Dodecam, Loden en Boudewijnsleen	148
	7.	Een tweede tak van Cuijck, 400 jaar te Oirschot	148
XII.		OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST)	151
XIII.	A.	DE BRABANTSE KLEUREN	157
	B.	HET OIRSCHOTSE MARKTPLEIN Vóór 1556	159
XIV.		ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN	159

Aflevering nr. 14

In het opstel over HERALDIEK op blz. 79 e.v. zijn enkele fouten geslopen. Wij verzoeken de lezers die te willen verbeteren als volgt:

1. blz. 91 moet zijn blz. 92; blz. 92 moet zijn blz. 91
2. op blz. 83, regel 6 van onder: "getoond" moet zijn "getongd"
3. blz. 92 oud (nieuw 91), regel 8 van onder: doorstrepen: en, in België, door WIJLEN
4. blz. 101, regel 28: "schuingebalkt" moet zijn "geschuinbalkt van goud en blauw van 6 stukken en een zoom van rood".

Hoofdstuk VII

In tegenstelling tot wat we in hoofdstuk VII, aflevering nr. 14, onder 2, vermeldden, zal de lijst van de echtparen Van Croonenburg in de komende jaren NIET gepubliceerd worden onder hoofdstuk VII, maar onder hoofdstuk XI, Lezers leveren hun bijdrage.

I, a. HET PESTKERKHOF TE VELDHOVEN

(opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)

Het witte paard werd in de 17e eeuw vaak te Veldhoven gezien; daar doolde het iederen avond rond op het gehucht Den Broek in de moerasige broeklanden. Niemand kende den eigenaar, noch wist de herkomst van het dier.

In 1636 brak te Veldhoven een vreeselijke pestziekte uit. De verschijning van het paard was steeds de voorbode van nieuwe sterfgevallen. Op raad van den Pastoor (Joh. Crols 1670-1699) ondernam men een bedevaart naar Warbeek, een dorpke bij Rethy in België, waar O.L.V. ter Sneeuw werd en nog wordt vereerd. Van dat oogenblik af liet het paard zich gebruiken om de dooden, die aan de pestziekte stierven, te begraven. O.L. Vrouw verhoorde de bede der pelgrims en de pestziekte verdween. Maar tegelijker tijd verscheen ook het witte paard niet meer. De plaats, waar de dooden werden begraven, heet thans nog het "Perts-kerkhof" d.i. Pest-kerkhof en is gelegen langs den Provincialen weg, waar thans de Stoomschoenfabriek van de firma v/d Sanden-Hbogenbosch is gebouwd.

Waarom juist naar Warbeek? Pastoor Crols was uit Rethy vandaan.

I. b. TWEE ENGELSE SOLDATEN TE VELDHOVEN OPGEHANGEN

(opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)

Tusschen de Kom van het dorp Veldhoven en het gehucht Heers ligt een breedten, aarden "wal". In de nabijheid zijn twee Engelsche soldaten (1702) opgehangen. Zij werden beticht van een zware misdaad; voor den rechter gebracht verklaarden zij onschuldig te zijn en zwoerden zij bij "den Schepper hierboven". Men ontdekte echter hun list. Onder den hoed hadden zij nl. een eetlepel verborgen, doelende daarmede den "Schepper van hier boven".

Ze werden opgehangen en begraven, onder een vlierstruik, dien men mij + 1881 nog toonde, maar die later is gerooid. De plek aldaar heet thans nog de "Vlierbos".

I. c. DE ORGELTRAPPER VAN STEENSEL

(opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)

Peer v. Keulen was 'n eenvoudige wever te Steensel, woonde in een nederig huiske nabij de kerk, was mede "tuinman" bij den Pastoor en "orgeltrapper" in de kerk.

Op 's Zondag preekte de Pastoor over de alomtegenwoordigheid van God. Dat had Peer tot heden nog niet geweten, ook had hij nooit gehoord van de drie Goddelijke personen.

En sinds dat oogenblik nam de man een zeer eigenaardige gewoonte aan

Als hij nl. zijn nederig weversvertrekje moest verlaten om zich door het keukentje naar het geitenstalleke te begeven, waar een tonnetje met een brilleke was opgesteld, dat tot W.C. diende, dan lispelde hij: "Psst, psst, psst, - psst, psst, psst, - enz. al maar door. Zijn ega, die de zonderlinge gedragingen van haar man al spoedig bemerkte, verontrustte zich erg daarover. "Peer", zei ze, "w'á' doe de toch: Ben de aan 't gek worren?" "Neen" zei Peer, en daar bleef het bij. En Peer ging door met "pssten".

De goede vrouw wendde zich tot den Pastoor. Deze zou in het schemer-uurtje (het tijdstip, waarop Peer zich van zijn overlast ontdeed) kwansuis een buurpraatje komen maken, maar feitelijk om den man gade te slaan en te hooren.

Daar kwam hij te voorschijn, en, zonder den Pastoor te groeten, volgde hij al "pssstende" zijn gewonen weg naar 't stalleke.

De Pastoor schudde bedenkelijk het hoofd, haalde z'n schouders op en kwam in de meening, dat het den man in de hersenkamer begon te schelen.

Hij zou hem ontbieden op z'n pastorie en trachten daar achter het geheim te komen. Aldus geschiedde.

Het onderzoek had plaats.

"Mijnheer Pastoor! ik zal 't U zeggen! Sinds Gij gepreekt hebt, dat God alomtegenwoordig is, acht ik me genoodzaakt Hem te waarschuwen, dat Hij uit den weg moet gaan, als ik me naar die "zekere" plaats begeef, en in de W.C. herhaal ik dat nog vele malen luider en "straffer" (d.i. sterker)."

"En waarom" vraagt de Pastoor "dan juist telkens driemaal achtereen?" "Omdat er drie Goddelijke Personen zijns" was 't antwoord.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM.

(vervolg)

364. Zo.-V. 11-5-1616 blz. 140/1

Peter Janssen van Vessem heeft als momber van zijn vrouw Peterken aan Anthonis Anthonissen van Tricht in erfelijk recht overgedragen een akker te Zonderwijk aan de Heijberch (belendende percelen: Willem Janssen, de weduwe van Claes Ariens en de weduwe van Jacob Hendricx).

Schepenen: Jan Jacobs - Paulus Mathijssen

365. Zo.-V. 11-5-1616 blz. 140/2

Anthonis Anthonissen verklaart aan Peter Janssen van Vessem voor bovengenoemde (nr. 364) transaktie schuldig te zijn de som van 63 gulden.

Schepenen: Jan Jacobs
(gekasseerd: 18-8-1617, schepenen: Peter Wouters - C. Janssen)

366. Zo.-V. 14-9-1616 blz. 140/3

Gijsbrecht Jan Gijsbrechts bekent, dat hij aan Corstiaen Laureijssen, zijn neef, erfelijk overgedragen heeft alle roerende en onroerende goederen te Zonderwijk, die hem en Cristina Jan Gijsbrechts, zijn zuster, mochten toekomen van Jenneken Peter Wouters of van een van haar broers of zusters.

Schepenen: Jan Jacobs - Paulus Mathijssen

367. Zo.-V. 7-9-1616 blz. 141/1

Peeter Daniëlsen als momber van zijn vrouw Lijsken, Jacob Jan Jacobs, zijn schoonzoon, en Heijlwich, dochter van Jan Jacobs met haar momber Marcellis Cornelis beloven jaarlijks te betalen aan het Kapittel van 's-Hertogenbosch of aan de rentmeester Adam Willemsen de som van 2 gulden, komende van een afgekochte rente van Jhr. Staackenbroec, die verkocht was aan Peter Jan Mutsaers voor 33 gulden met de verlopen pachten, die hiermede gekwiteerd zijn. Zij zullen deze 2 gulden betalen uit de goederen, die hun toebedeeld zijn door Jacob Jan Slaets. Verder beloven zij, dat Dierck Peeters en zijn goederen daarvan onbelast zullen blijven totdat aan Dierck Peeters door Peeter Daniëlsen c.s. die 33 gulden gerestitueerd wordt. Verder beloven zij hetzelfde voor hun gedeelte in de Wooertbeemt in de Souacker, dat hen van Jacob Jans is toebedeeld en hun gedeelte van het libochvelt.

Schepenen: Jan Jacobs - Paulus Mathijssen
(gekasseerd: 19-1-1630)

368. 15-12-1615 blz. 141/2 - 142/1

Laureijns Hendricx Daniëls verklaart schuldig te zijn aan Jan Peters van Lichtmis 1616 tot over 10 jaar de som van 125 gulden tegen een jaarrente van 7 gulden 16 stuivers.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Thielmans
(gekasseerd: 17-2-1626)

369. 15-12-1615 blz. 142/2

De weduwe van Jan Lenaerts met haar momber Jan Vrancken en haar kinderen hebben een weefgetouw door Jan Peters laten belenen voor de som van 28 gulden en 10 stuivers.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Thielmans

370. 26-10-1616 blz. 142/3

Heijlwich, dochter van Laureijs Jansen en haar voogd Willem Jansen hebben in erfelijk recht overgedragen aan Jan Jansen, schoolmeester te Weerd, al hetgeen Heijlwich van haar ouders heeft geërfd. Tevens verklaart zij, dat genoemde Jan haar ten volle heeft betaald. Ook verklaren Heijlwich en haar momber nog, dat zij ten volle voldaan zijn door Jan Laureijssen, de broer van Heijlwich en dat alle geschillen tussen hen zijn opgelost.

Schepenen: Jacob Tielemans Peeter Wouters

371. 26-10-1616 blz. 142/4

Jan Peeterssen verklaart schuldig te zijn aan Heijlwich, dochter van Laureijs Janssen, van Lichtmis tot over 2 jaar de som van 125 gulden en wel tegen een rente van 6%.

Schepenen: Jacob Tielemans - Peeter Wouters

372. B. 22-9-1616 blz. 143/1

Goijaert Ariaens Smomboirs heeft in erfelijk recht overgedragen aan Jan Goijaertsen een akker, genaamd "Den Hoogen Acker", gekomen van Dierick Peeters en gelegen in Blaarthem (belendende percelen: Goijaert Adams van Buel, de verkoper, Peeter Janssen en de "Loo" van pastoor Hendrick van Asperen). Aan Aleijt, de weduwe van Dierick Peters en aan Jan Cornelissen als momber van zijn vrouw Catharina zal hij een jaarlijkse rente van 14 gulden en één braspenning betalen (aflosbaar met 225 gulden). Voorwaarde is, dat Goijaert de cijns op de gehele achterstand t.w. 6 stuiver en 1 oort uit zijn gedeelte van de genoemde akker (dat hij behoudt) zal betalen. Mocht er in de toekomst nog een andere last op de genoemde akker vallen, dan zal de verkoper deze aan de koper vergoeden.

Schepenen: Hendrick Janssen - Paulus Mathijssen

373. Zo.-V. 30-9-1616 blz. 144/1 - 147/1

Erfdeling van de nalatenschap van wijlen Aert Wilborts en zijn vrouw Heijlken, onder Wilbort Aertssen, Daniël Rutten als momber van zijn vrouw Cecilia en Katelijne Aerts met haar momber: 1) aan Daniël Rutten en zijn vrouw Cecilia en aan Katelijne Aerts en haar momber worden toebedeeld: a) het ouderlijk huis met de schuur, het brouwhuis, de schop en het "aangelag" te Zonderwijck, ter plaatse genoemd "De Straet" (belendende percelen: Jan Willems, Lenaert Jaspars, de gemene straat, de Monnincxhoff), b) "De Monnincxhoff" met een groesveld, genoemd "De Buscuijl" (belendende percelen: Paulus Jans, Jan Wilms, Jan Nelis, de gemene weg, Lenaert Jaspers), c) "De Jan Pertsecker" (belendende percelen: Jan Nelis, Meriken Hoopen, de gemene weg en Heijlken Dierck Crijns), d) twee gedeelten in "De Vlierboom" (zuidwaarts) (belendende percelen: het Godshuis van Postel, de gemene weg en Willem Tonis) met de weg, strekkende aan de Boschweg, die gekocht is tot de Flierboom, e) twee gedeelten in een akker genoemd "De Lenaert Aert Lenaerts Acker" (belendende percelen: De Boschweg, Michiel Claes en het Godshuis van Postel), f) "De Kijnder Ecker" (belendende percelen: Lenaert Jaspars, de kinderen van Gielen Claessen, De Boschweg, het Godshuis van Postel), g) een beemd genoemd "De Molendijk" (belendende percelen: Alit Diercx, de gemene Loop, Wouter Lippen, de Molendijk), h) een aanstede of groesveld ter plaatse genoemd "De Locht" (belendende percelen: Jan Teuwens, Hendrick Hendrickssen, Lib Stijnen en de gemeijnt), i) een groesveld in de Kronstraat (belendende percelen: Willem Janssen, de weg, de gemene straat en Jan Jan Jacops). Jaarlijks moet hieruit worden betaald aan Hendrick Boude-wijnck te 's-Hertogenbosch een pacht van 120 gulden, aan Matheus Wouters een pacht van 70 gulden, aan de H. Geest te Veldhoven 5 vaten

rogge, en twee gedeelten in de cijns op het gehele goed, tevens op Lichtmis a.s. 118 gulden ineens; 2) aan Wilbort Aertssen worden toebedeeld: a) een hofstad of groesveld genaamd "Nellen Dries" met de steen daarop liggende (belendende percelen: Lenaert Jaspers, Mariken Hbopen, de straat), b) twee groesvelden genaamd "De Embrechten" met een weg langs de "Buscuijle", om te varen naar een "Bocht" (belendende percelen: Mariken Hoopen, Lib Stijnen, Peeter Lenaerts), c) twee huisjes op de "Auwe Hbfftadt" met een derde deel in de "Tlierboom" zijnde een akker noordwaarts (belendende percelen: Alit Dierix, het Godshuis van Postel, Willem Thonis en de Kerkweg). Voorwaarde is dat de twee gedeelten in de Flierboom dit derde gedeelte moeten laten "mmgen", d) een gedeelte in "Lenaert Aert Lenaerts Ecker" westwaarts (belendende percelen: de kinderen van Peeter Janssen, het Godshuis van Postel en de gemene weg), e) nog een gedeelte in dezelfde akker, oostwaarts over de Boschweg (belendende percelen: Hendrick Hendrick Dierix, het Godshuis van Postel, de gemene weg), f) een boom op de straat en alle eikebomen op de aanstede of de gemeijnt op de Locht. Uit deze goederen moet worden betaald het derde deel in de cijns op het gehele goed.

Schepenen: Jacop Tielemans - Jan Jacops

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERNMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

311. B. 3-8-1787 2/181r
Franciscus van der Leen, schepen, en Johannes Simon Donkers, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Jan van den Heuvel, om zich op 17 augustus a.s. te Den Bosch als pachter der gemene midde-len aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1787 tot 30 september 1788.

Getekend: F. van der Leen, Johannes Simon Donkers (kan niet schrijven), sekretaris Brocx.

312. V. 26-6-1788 2/181v-182r
Jacobus van Heijst en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de president-schepen Anthonij van Beurs, om op 30 juni a.s. ten stadhuize te Eindhoven op de door de stadhouder van de kwartierschout uitgeschreven extraordinaire vergadering van het kwartier Kempenland met de andere gekommitteerden van Kempenland te vergaderen inzake de hervatting der onderhandelingen met de magistraat van de hoofdstad in de Meierij inzake de oprichting van een tuchthuis.

Getekend: J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

313. Z. 217-6-1788 2/182v-183r

Balthazar Geene, schepen, Jan Adriaans Baselmans en Jan van Nunen, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Derbertus Petrus Borgers, om op 30 juni a.s. ten stadhuize te Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland op de door de stadhouder van de kwartierschout uitgeschreven vergadering te verschijnen om aldaar te delibereren over de hervatting der onderhandelingen met de magistraat van de hoofdstad in de Meierij inzake de oprichting van een tuchthuis.

Getekend: B. Geene, J.A. Baselmans, J.v.Nunen, sekretaris Brocx.

314. B. 218-6-1788 2/183v-184r

Jan van den Heuvel, schepen, en Adriaan van Baarschot, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om op 30 juni a.s. te Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland te vergaderen over de hervatting der onderhandelingen met de magistraat van de hoofdstad in de Meierij inzake oprichting van een tuchthuis.

Getekend: J.v.d. Heuvel, A.v. Baarschot, sekretaris Brocx.

315. V. 31-7-1788 2/184v-185r

Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om zich op 20 augustus a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1788 tot 30 september 1789.

Getekend: A.v. Meurs, H. Ross, sekretaris Brocx.

316. Z. 7-8-1788 2/185v

Balthazar Geene, schepen, Jan Adriaans Baselmans en Jan van Nuenen, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Herbertus Petrus Borgers, om zich op 20 augustus a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1788 tot 30 september 1789.

Getekend: B. Geene, J.A. Bnselmans, sekretaris Brocx.

317. B. 9-8-1788 2/186r

Franciscus van der Leen, schepen, en Adrianus van Baarschot, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Jan van den Heuvel, om zich op 20 augustus a.s. als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1788 tot 30 september 1789.

Getekend: F.v.d. Leen, A.v. Baarschot, sekretaris Brocx.

318. Z. 6-2-1789 2/188

Extrakt uit de resoluties van de Raad van State inzake de reparatie van het Beliefort te Zeelst naar aanleiding van het bezwaar dat de Zeelstenaren maken tegen de resolutie van de Raad van State d.d. 10 mei 1788, waarbij werd verstaan, dat de kosten voor de ene helft

zouden worden gedragen door de tiendheffers en voor de andere helft door de gemeente: de Raad van State blijft bij zijn resolutie van 10 mei 1788.

Getekend: C. van Lichtenberg.

319. V.Z.B. 216-3-1789 2/186v-187v

Extrakt uit de resoluties van de Raad van State aangaande het verzoek van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, alsmede Vessem, Wintelre en Knegsel, om in het oude privilege van Hertog Philips van Brabant van 1505 gegeven aan de dingbank van Oerle, te worden hersteld en hen tevens te ontheffen van de recognitiecijs, die zij waren verschuldigd krachtens besluit van de Raad van State d.d. 5 april 1765 en 30 januari 1767: de Raad van State besluit, dat de betreffende vergunning van 21 juli 1787, verleend aan Vessem, Wintelre, Knegsel, Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, pas effect kan sorteren na het expireren van de lopende pachttermijn der houtschatten op 1 oktober 1787. Tot die tijd moet de houtschat nog worden betaald. Verder vrijdom als in het privilege van 1505 vermeld wordt niet verleend.

Getekend: C. van Lichtenberg.

320. V.Z.B. 218-4-1789 2/189

Extrakt uit de resoluties van de Raad van State naar aanleiding van het verzoek van Jacobus van Heijst, ouderling der gereformeerde gemeente te Veldhoven, Blaarthem en Gestel, kerkmeester van de Kerk te Blaarthem, aan de schepenen van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, om hem permissie te verlenen, de som van f 52,-- toebehorende aan de kerk van Blaarthem en na een inbraak in zijn huis te Blaarthem vermist (op 20 september 1784), als uitgaaf in de door hem aan te bieden kerkerekening te mogen noteren: de stadhouder van Kempenland en de schepenen der dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem wordt gelast, aangaande het opnemen en sluiten der rekening van Jacobus van Heijst tijdig kennis te geven aan de tiendheffers onder de parochie van Blaarthem, zodat deze zich kunnen beraden over het al of niet valideren van de geroofde f 52,--. De Raad van State is wel genegen aan het verzoek van Van Heijst te voldoen. De rekening moet in aanwezigheid en met toestemming van genoemde tiendheffers worden opgenomen en gesloten.

Getekend: F.C. van Aerssen, J.H. Mollerus.

321. V. 215-6-1789 2/190

Anthonij van Meurs en Jacobus van Heijst, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Wouter Holleman, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland te Eindhoven (raadhuys) met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen.

Getekend: A.v. Meurs, J.v. Heijst, sekretaris Brocx.

322. Z. 216-6-1789 2/191

Hérbertus Petrus Borgers, schepen, Francis Senders en Jan Janze Couwenberg, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Balthazar

Geene, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op het raadhuis te Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen.

Getekend: H.P. Borgers, Francis Senders, Jan Couwenberg, sekretaris Brocx.

323. B. 27-6-1789 2/192

Jan van den Heuvel, schepen, en Arnoldus van der Leen, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op het raadhuis te Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen.

Getekend: A.v.d. Leen, J.v.d. Heuvel, sekretaris Brocx.

324. V. 3-9-1789 2/193

Jacobus van Heijst en Wouter Holleman, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Anthonij van Meurs, om zich op 12 september a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1789 tot 30 september 1790.

Getekend: J.v. Heijst, W. Holleman, sekretaris Brocx.

325. B. 3-9-1789 2/194

Franciscus van der Leen, schepen, en Arnoldus van der Leen, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Jan van den Heuvel, om zich op 12 september a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1789 tot 30 september 1790.

Getekend: F.v.d. Leen, A.v.d. Leen, sekretaris Brocx.

326. Z. 4-9-1789 2/195

Herbertus Petrus Borgers, schepen, Francis Senders en Jan Janze Kouwenberg, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Balthazar Geene, om zich op 12 september a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1789 tot 30 september 1790.

Getekend: H.P. Borgers, F. Senders, J. Couwenberg, sekretaris Brocx.

327. Z. 30-4-1790 2/196r

De regenten van Zeelst en Jacobus van Doorn, horlogemaker te Waalre, zijn overeengekomen, dat laatstgenoemde gedurende 6 jaar het uurwerk in de toren zal onderhouden en repareren, mits de kosten der reparatie niet hoger komen dan f 3,--. Per jaar ontvangt hij van de regerende burgemeesters f 4,--. Wanneer hij na in kennis te zijn gesteld van stilstand van het uurwerk, 3 dagen in gebreke blijft, dan wordt de opdracht voor reparatie aan een andere horlogemaker gegeven en de kosten hiervan moeten door Jacobus van Doorn worden betaald.

Getekend: J.v. Doorn, H.P. Borgers, Hendrik J. Bijsen, sekr. Brocx.

328. V. 10-6-1790 2/196v-197r

Jacobus van Heijst en Wouter Holleman, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Anthonij van Meurs, om op 23 juni a.s. op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland ten radhuize van Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen.

Getekend: J.v. Heijst, W. Holleman, sekretaris Brocx.

329. Z. 16-6-1790 2/197v-198r

Hendricus Jan Beijnsens, schepen, Jan van Lieshout en Adriaan van Dijk, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Herbertus Petrus Bergers, om op 23 juni a.s. op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland te Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen.

Getekend: H.J. Beijnsens, Adriaan van Dijk, J.v. Lieshout, sekretaris Brocx.

330. B. 17-6-1790 2/198v

Jan van den Heuvel, schepen, en Joost van Baarschot, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om op 23 juni a.s. op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland te Eindhoven met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen.

Getekend: J.v.d. Heuvel, J.v. Baarschot, sekretaris Brocx.

IV. DE OUDE LANDRECHTEN EN HET GEWOONTERECHT DER VRIJHEID VAN OIRSCHDT-BEST.

(vervolg)

6.

DE RECHTEN, COUSTUIJMEN ENDE USANTIEN DER VRIJHEIJT VAN OIRSCHUT ENDE HAERDER BANCKEN:

(vervolg)

Aengaende Hbuwelijcxve voirwaerden:

Soe wanneer vaeder ende moeder t'saemen oft elck besonder eenige kijnderen bestaeden tot wettigen houwelijcke, ende seeckere haeffelijcke ende erfelijcke goederen daer mede geven, dat nae d'afflijvicheijt van vaeder ende moeder die gehoude oft bestaeyde kinderen in der afdeijlinge schuldigh sullen sijn wederomme innete brengen alles t'geens sij voer gehadt ende ontfangen hebben, oft ieder affdeijlinge soe lange stille te staen, dat die ander kijnderen (sonder jaerlijcx proffijt) die weerde daer tegen sullen gehadt hebben, ten waere anders in schepenenbrieven, instrumenten, testamenten, gemaect

ende geordineert.

Aengaende testamenten:

Man ende wijff staende hender beijder houwelijck en mogen d'een sonder d'ander, oft sonder tegenwoordicheijt, wil ende consent van den anderen, egeen testament oft hennen vuytstersten wille maecken oft verclaeren, dat in der Bancke van Oirschot van weerden gehouden sal worden.

Aengaende der naerderschappen:

Soe wanneer ijemant eenen anderen vercocht heeft een erffenisse oft seeckere andere erffelijcke goederen, ende ijemant willende sulcke goeden lossen met naerderschap, behoert ende is schuldigh den vercoopere van dijen goeden, naerder in bloede te sijn dan die coope-re, ende dijen losse te doen sonder arch oft liste, met sijn eijgen penningen tot sijns selfs behoef, ende niemants anders, goets tijts binnen jaers naer date vonder veste voor schepenen gepasseert vanden voerscreven vercochten erffenissen oft goederen, ende is schuldich te restitueren ende betaelen godtspenninck, slaegen, wijn-coop, brieffgelt, hooftpenningen ende t'geens bij den coope-re ter cause vanden selven goeden vuytgegeven sijn, ende den coope-re te ontheffen, van alle geloften ter saecken van den selven coope-ge-daen, ende den coope-re van alles niet uijtgescheijden te releveren.

Van criminele saecken:

Soe wanneer mijn Heere den Hbochschouteth van den Bosche, in der Vrijheijt van Oirschot ijemanden aentast oft vanget, als dat hij hem misdraegen mach hebben, tegen die lbocheijt der Keijserlijcke Majesteijt, ende verbuert mochte hebben sijn lijff ofte goet, ende het gebeurde dat die ingeseten daer tegen t'recht versueckt, dat mijn Heere schuldigh is justitie ende recht te doen binnen onser Vrijheijt van Oirschot, sonder den selven daer wijt te mogen voeren, ende soo wanneer die Heere in crime oft in civile eenen ingesetenen der Vrijheijt van Oirschot voer eenich delict oft misdaet wilt aff-winnen sijn lijff oft goet oft eenige civile kueren oft bruecken dat die Heer schuldigh is dat delict oft misdoet te betuijgen, ten minsten met twee eendrachtige onpartijdige getuijgen oft waerheijden, die dat delict hebben sien doen, voer ende aeler die Heer ijemanden sijn lijff oft kueren oft bruecken met recht sal tonnen gewinnen, hier mede gedaen ende gesloten metten anderen coustuijmen van deser Bancken recht hier voir gescreven.

Alle welke voerscreven coustuijmen ende lantrechten hebben wij bevonden bij onse voersaeten achtergelaeten te wesen, ende bij ons oijck mede onderhouden, weten te gebruijcken ende oijck beswooren, In oirconde der waerheijt, soe hebben wij schepenen, gesworen, raetsluijden, kerckmeesteren, ende Hijligegeestmeesteren der Vrijheijt van Oirschot, dese onsen gesworen clercq doen scrijven ende onderteekenen, ende tot meerder verseeckerheijt van dijen, soe

hebben wij schepenen voerscreven den gemeijnen segel ons schependons opt spatium van desen gedruckt op ten thiensten dach der naent van januario int jaer ons Heeren duijsent sesshondert ende seven. Was onderteekent J. de Kelst.

Dese gecollationeert tegens eene geschrevene copije van de costuijmen ende lantrechten der Vrijheijt van Oirschot ende tegens eene originele schriftelijcke declaratie daeronder staende aengaende het gebruijck ende d'observantie der voorsijde costuijme ende landt-rechten gegeven door schepenen, gesworen, raetsluijden, kerck- ende Hijlighgeestmeesteren der voornoemde Vrijheijt, in date, geteekent, ende gesegelt als boven, berustende ter greffie van den Souverijn Raede van Brabant is bij mij greffier van den selven Raede daer mede bevonden t'accorderen binnen Brussel den 14en september 1750.

P. van Cutshem

Wij borghemeesteren, schepenen ende raedt der stadt Brussel verclaeren ende certificeren mits dese, dat den Heere Petrus van Cutshem de bovenstaende acte onderteekent hebbende greffier is van den Souverijn Raede Brabant, aen wiens acten ende geschriften alsook bij hem in sijne voorsc. qualiteijt onderteekent men gheefft voltomen gelooff soo in rechten als daerbuijten. Des t'oirconden hebben wij hier op doen drucken het gemeijn cachet deser voorsc. stadt ende door onsen secretaris onderteekenen den 15 september 1750.

P.J. de Greve

V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCNOT VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

63. OORKONDE VAN HERTOOG JAN II
18 augustus 1301

Universis presentes litteras inspecturis, nos Johannes, Dei gratia dux Lotharingie, Brabantie et Lymburgie, notum facimus, quod nos vendicionem decem et novem bonnariorum miricarum, illorum que Danieli de Oerscot militi conferenda duxeramus apud Oerscoet *) et profectum suum, quem venditionis tytulo inde fecit, ratificantes et laudantes approbamus, permittentes hiis qui eadem bona acquisierunt erga ipsum warandiam prestare de eisdem, salvo nobis et nostris heredibus annuo et hereditario censu xij denariorum Lovaniensium annis singulis imperpetuum de premissis semper in Domini natale persolvendo.

Datum Bruxelle die veneris post assumptionem beate Marie virginis, anno Domini Wo CC^o primo.

(Jan II, hertog van Brabant, verleent zijn goedkeuring aan de verkoop van 19 bunder heide te Oorschot door ridder Daniel. De

nieuwe eigenaar mag gevest worden, maar aan de hertog blijft een jaarcijns van 12 denier Leuvens voorbehouden.)

64. OORKONDE VAN RIDDER DANIEL VAN OIRSCHOT
30 augustus 1301

Universis presentes litteras inspecturis, Daniel de Oerscot, nilis, salutem cum noticia veritatis.

Noveritis quos nos decem et novem bonnaria warischapiorum sive paludis in parrochia de Oerscot jacentia, nobis ab illustri principe domino Johanne, Dei gratia Lotharingie, Brabancie et Lymburgie ducis, paulo ante collata, viris religiosus abbati et conventui monasterii de Tongerlo pro certa summa pecunie nobis integraliter persoluta, vendidimus et eosdem de consensu. et volcantate dicti domini ducis sub annuo censu xij denariorum Lovaniensium nersolvendo annis singulis ipsi domino duci, per monitionem Walteri dicti Toyart sculteti ac receptoris de Buschoducis et sententiam illorum quorum intererat judicare, induci, investiri et heredari procuravimus secundum jus et consuetudinem terre in bonnariis antedictis, renunciantes omni juri **quodnobiscompetit** in dictis bonis, seu competere poterit in futurum.

In cujus rei testimonium sigillum nostrum, una cum sigillis viro- rum discretorum Th. decani ecclesie Oerscothensis, Danielis investiti de Bladele, Walteri Toyart predicti, presentibus litteris sunt appensa.

Et nos Th. decanus ecclesie Oerscothensis et Daniel investitus de Bladele, ad petitionem domini Danielis militis predicti, sigilla nostra presentibus apposimus. Et nos Walterus **Toyart scultetus et receptor** predictus sigillum nostrum hiis litteris est appensum (sic) in testimonium omnium premissorum.

Datum in crastino decollationis beati Johannis Baptiste, anno Domini g^o CCem^o primo.

(Ridder Daniel van Oorschot getuigt dat hij de 19 bunder heide te Oorschot, bekomen van hertog Jan II, aan de abdij Tongerlo heeft verkocht, die verder de jaarcijns van 12 denier Leuvens zal betalen.)

V. b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, ZEELST, VELDHOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW.

(vervolg)

17. OORKONDE VAN HERTOG JAN
26 mei 1297

(Uit een 18e-eeuwse kopie van een vidimus-akte van broeder Paulus van Romen, prior van L.O. Vrouwe Hage te Eindhoven d.d. 15-7-1494, oud archief der gemeente Veldhoven)

Alle de geene die dese tegenwoordige sullen sien etc.. Wij Jan bij

der gratie Gods Hertog van Lotharijk van Brabant van Limborgh etc. doen te weten dat wij het gemeene Broeck oft gemeene weijde die welcke onse luidje vande ondergeschreven dorpen te weten van Sonderwijk van Meervelt van Zeelst en Blaartum ende toebehoorten der selver en tot de selve weijde gerechtight tot den dag van heeden toe gebruikt hebben soo ende gelijk die binnen de ondergeseten paelen sijn geleege, binnen dijck Waaldelre ten dijck tot de brugge van Heers, item binnen de plaats en meulen van Broeckhoven, item binnen der meulen van Caudenhoven, item binnen Blaartum tot de Dommel toe en die hen verder tot die voorgenoemde plaatse sijn uijtstreekende den selve onsen luiden gegeven eeuwiglijck te hebben en te houden sonder calange, overlust oft moeijlijckheijt hun luiden aan te doen van wat persoon het soude mogen sijn belovende hun luiden deselve weijde oft Broeck voor (ons) en onse naarkomelinge te geranderen behoudelijck vijftien schellingen Lovens ons ende onse naarkomelinge eeuwiglijck daar wijt alle jaar op Sinte Martens-dag in den winter te vergelden in toekomende tijding. In teeken der waarheijt van 't geene voorschreven is hebben wij onsen segel aen tegenwoordige letteren doen hangen. Gegeven int jaar ons Heeren dijsent twee hondert negentigh en seeven des maandags voor hemelvaart ons Heeren.

(Uitgifte door hertog Jan aan de ingezetenen van Zonderwijk, Meerveldhoven, Zeelst en Blaarthem, van het Gemeene Broeck binnen de Waalrese Dijk tot de brug van Heers, binnen de paelen van het terrein der Broekhovense molen en de molens van Caudenhoven, binnen Blaarthem tot aan de Dommel, en het verdere gedeelte, dat zich uitstrekt tot aan genoemde plaats, tegen een jaarcijns van 15 schellingen, te betalen op St.-Martensdag in de winter.)

18. OORKONDE VAN HERTOG JAN
1 maart 1325

(17e-eeuwse kopie van een kopie, oud-archief Veldhoven)

Wij Jan bijder gratie ons Heeren hertoga van Lotrijck van Brabant ende van Lijmborch maecken condet allen den geenen dije dese letteren zullen sijen ende hooren lesen, want onse lieve heere ende vaeder daer Godt dije ziele aff hebben moet in tijde dije leeden is vercocht wittelijck ende waele zijnen luiden ende den onsen van Sandoerle, van Knechsell van Hboch Castelre, van Vessem ende van Wijntelre alle dije gemeijnten dije gelegen is binnen de paelen dije hijer sijn naebescreven, die welcke gemeijnte begint ter moeien van Oerle ende gaet van daer totten huijse ter Heijden, ende van daer tot Ceelkens huijs vander Haegen ende van daer tot de paelen van Duijsell ende van daer inne de Voort tot Heoch Castelre ende van daer inne de Voort tot Vessem ende van daer totten rade van der Miinstermolen ende van daer ter smissen van Berse ende van daer totten Twee Boomckens ende van daer totter gemeijnte van Oirschot ende van daer in Lantvoort ende van daer all de Heerstraet op totter moeien voorgeseijt, omme den gemeijnen oirbaer onser voorgeseij-

der lieden ende haeren naercomelingen over eenen erffelijcken chijs van acht ende veertich **schellingen** swarte **tornoijsen** ende ouden tornoijsen voor sestien penningen gereeckent ons onsen oiren ende onsen naecomelingen van hen ende van haeren naecomelingen jaerelijcks te gelden ende te geveer erffelijcken te elcken Sinte Baeffs dage. Ende want onse voorseijde lieden onse lieve heere ende vader voorseijt vanden voorlijve derselver gemeijnten volcomelijck te sijnen wille genoch hadden gedaen all wast dat saecke dat hij hen daer aff egeen letteren gegeven noch besegelt en hadde, ende sij ons gegeven hebben in hoeffscheijden vijeer pont ouder groter tornoijsen, soo hebben wij hen onder meerder seeckerheijt hairder voorscr. gemeijnten besegelt ende verleent met desen tegenwoordigen letteren voor ons voor onse oir ende voor onse naecomelinge ten eeuwigen daegen ende consenteren oirloven ende willen dat onsen richter dije nu daer is offt naemaels wesen salt sette eenen schuttere van **onsen** t veegen dije machtig zij te pandene ende te schuttene alle vreemde beesten die van andere dorpe offte dorpen comen sullen op dije voorscr. gemeijnte over vijff schellingen swarter tornoijsen der voorseijder munte tot onsen behoef onser oir ende onser naecomelingen, alsoo dickwijle als hijse daer op sali moegen bevijnden. Ende van dijen boeten dije daer aff gevallen sullen willen wij onse voorseijde schutter worde vergouwen van zijnen dijenste. In oircontschappe van welcken dingen wij hebben onsen luijden voorgeseijt gegeven dese tegenwoordige letteren gesegelt met onsen segele. In kennisse der waarheijt dit was gedaen te Bruessell den ijersten dach van merte inden jaere ons !Heren duijsent drije hondert vijff ende twintich.

(Uitgifte door Hertog Jan aan de ingezetenen van Sandoerle, Knechsel, Hoog Casteren, Vessem en Wintelre van de gemeijnt vanaf de molen te Oerle - Huis Ter Heijden - Ceelkens Huis vander Haegen - de palen van Duizel - de Voort te Hoog Casteren - de Voort te Vessem - het rad van de Munstermolen - de smidse van Beers - de Twee Boomkens - de gemeijnt van Oirschot - de landvoort en dan langs de Heerstraat tot de eerstgenoemde molen, tegen een erfcijns van 40 schelling, en aanstelling van een schutter voor deze gemeijnt.)

V. d. DE OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

7. SCHEPENOORKONDE VAN ANTWERPEN

9 augustus 1317

Nos Willelmous dictus Bornecolve, Gerardus de Wispelaer et Johannes dictus vander Elst, scabini in Antwerpia, notum facimus presentibus et futuris universis et singulis, quod coram nobis personaliter constituti, dominus Gerardus de Vorslaer, dominus Johannes de Ouden, filius quondam Rutgheri de Ouden, milites, Nycholaus de Ouden ejusdem domini Johannis frater, Goeswinus dictus van Sterhoven de Brechte, Egidius de Buseghem et Symon dictus van Ykele, ut debitores

principales indivisi et quilibet eorum insolidum, sub obligatione sui et bonorum suorum omnium et singulorum presentium et futurorum firmiter promiserunt, viris religiosus domino Hubert^o Dei paciencia abbati et conventui ecclesie beate Marie de Tongerlo, Premonstratensis ordinis, Cameracensis dyocesis, ad opus ipsorum religiosorum et suorum quolibet successorum, quod omnem elemosinam, quam quondam Willelmus dictus de Gandavo et ejus uxor legitima seu ipsorum conjugum alter legavit seu legaverunt, solvendam et sumendam de bonis de Beest, sitis in parochia de Berse, Leodiensis dyocesis, dictis religiosus a dicto Nycholao legitime venditis coram nobis, omnemque molestationem, impetionem et calumpniam dictis bonis seu dictis religiosus ipsorum bonorum legitimis possessoribus, occasione dicte elemosine forsitan inferendam, ab eisdem bonis ad voluntatem ipsorum religiosorum seu latoris presentium omnino deponent et penitus amovebunt, et dicta bona seu dictos religiosos a solutione dicte elemosine in perpetuum servabunt liberos et penitus absolutos, et quod de hiis omnibus et singulis dictis religiosus debitam et justam semper prestabunt warandiam adversus quoscumque juri parere volentes; insuper promittentes ut supra quod dicti religiosus in dictis bonis occasione dicte elemosine fuerint quomodolibet molestati, ex hac molestatione aliqua dampna, expensas, sustinuerint aut labores, hujusmodi dampna, expensas et labores dictis religiosus omnino refundent et plenarie restaurabunt ad voluntatem ipsorum religiosorum seu presentium delatoris, simplicibus verbis sepe dictorum religiosorum seu latoris presentium super illata hujusmodi molestia, dampnis, laboribus et expensis inde habitis et eorum quantitate, simpliciter per omnia credituri absque aliqua alia probatione seu declaratione ab ipsis religiosus seu latore presentium super talibus exquirenda; renunciantes expresse excectioni doli, man, deceptionis vel omni beneficio juris et facti canonici et civilis et omnibus aliis excectionibus et juri dicenti generalem renunciationem non valere.

Et nos scabini predicti ad instantiam partium predictarum sigilla nostra presentibus litteris duximus apponenda in testimonium et robore perpetue firmitatis omnium premissorum.

Datum apud Antwerpiam anno Domini Wo CCCmo septimodecimo, in vigilie beati Laurentii martiris.

(Schepenen van Antwerpen getuigen dat Gerard van Vorselar, Jan de Oude, Nicolaas de Oude, Goswin van Sterhoven van Brecht, Gillis van Buseghem en Simon van Ykele, als hoofdschuldigen, aan de abdijs Tongerlo beloven een borg te stellen voor de goederen door de abdijs verkregen te Beest onder Boerse vanwege Hendrik van Gent en zijn vrouw.)

VI. OUDE TOPONYMICA

(vervolg)

Hoog en laag

In de vorige aflevering van Campinia (4e jaargang, juli 1974, nr. 14) heb ik onder 55. Hemelrijken erop gewezen, dat het in Zeelst, gelegen in een oud heide- en vennengebied, wemelt van de naast elkaar gelegen toponymica die hoogtes en laagtes aanduiden.

Dat er ook tussen en in de onmiddellijke nabijheid van de riviertjes de Gender en de Run, beide uitmondend in de Dommel, toponymica voorkomen die op hoogteverschil wijzen, ligt voor de hand. In het bedoelde gebied ligt o.a. Gestel, nu een wijk van Eindhoven, waarvan De Bont heeft aangetoond, dat het hoogte betekent (zie 58). Tussen Gestel en Veldhoven ligt Het Broek, een algemeen bekend toponiem voor moeras, poel en laag land (zie o.a. H.J. Moerman, Nederlandse plaatsnamen, Leiden 1956, p. 42). Gestel bereikt men vanuit Veldhoven via Den Langen Dijk. Beide duiden op verschil in niveau, komen er nu in dit gebied toponymica voor waarvan de etymologie niet chidelijk is, maar waar een betekenis hoog of laag tot de mogelijkheden behoort, dan dient m.i. aan die betekenis boven andere de voorkeur gegeven te worden, daar al vaak genoeg is aangetoond, dat er samenhang bestaat tussen de benamingen in een bepaald gebied.

58. "Gestel" (gemeente Eindhoven)

In "Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde" XLIII (1967) 82-85 behandelt A.P. de Bont de plaatsnaam Gestel.

Hij gaat bij de behandeling van dit toponiem uit van het hierboven summier geschetste landschap tussen Gender en Run/Dommel. Ook hij noemt het Broek en de lange Dijk: "een dijk tegen het zuidelijk gelegen lager gebied van de Dommel". De plaatsen Veldhoven, Meerveldhoven, Blanrthem en Gestel vormen één tamelijk aaneengesloten dijk-dorp. Hiermee houdt verband de naam Gestel, aldus De Bont, wat hij als volgt etymologiseert:

De oudste vorm noemt Gijsseling (Toponymisch Woordenboek 1960) "Gestele" anno 1173. Het eerste lid Gest- (gaat terug op gaistu-f (zie Gijsseling, Toponymisch Woordengég: blz. 401. Aan deze ai beantwoordt klankwettig de latere aa resp. ee in woorden als geest, geest (verg. Gaasterland, Poelgeest e.a.). De betekenis van dit gaart/geest is: "hooge zandgrond (in tegenstelling tot lage veen- en poldergronden" (WNT); "hogere zandstrook gelegen langs polder of moeras" (Gijsseling blz. 401). Dit laatste is ook de betekenis van het eerste lid van Gestel.

Het is verleidelijk in het tweede lid een lo-toponiem te zien, maar afgezien nog van het feit, dat dit niet zou kloppen met de terreingegevens, kan het ook klankwettig niet. Behalve Gestel kennen we nog de Brabantse plaatsnaam Gastel. Het eerste klinkt ter plaatse 0..sal, het tweede ga.sal.

Het verschil in het vokalisme kan verklaard worden uit de aanwezig-

heid respectievelijk afwezigheid van een umlautsfactor: Gestel heeft geen umlautsfactor en bijgevolg kunnen we daar het tweede lid als lo verklaren. In Gestel moet het tweede lid een i (= umlautsfactor) bevat hebben. Dit houdt in dat we wel moeten aannemen dat -el de verkleiningsuitgang is ontstaan uit lo, ila. Grondvorm is dus gëste...0.st: á verlengd voor-st. (Vergelijk bast), Saat, kaste>kaast, resesre.st). De betekenis moet dan zijn: "kleine hogere zandstrook (langs het moerasgebied van de Dommel)".

59. "Heers"

Even ten zuiden van Veldhoven ligt de buurtschap Heers, 66k tussen de Gender en de Run en wel vlakbij deze laatste beek. Het toponiem komt anno 1297 voor als Herle, alsdus Nberman. Ook hier denkt men het eerste aan een lo-naam, die weinig moeilijkheden oplevert: heer <gem. harja betekent leger (verg. heerbaan, heerscharen, etc.) en lo bos, m.a.w. "legerbos". Een andere mogelijkheid is in heer ons gewone woord heer te zien, herle betekent dan "het bos van de heer", "s-herenbos".

Voor noch de ene noch de andere etymologie vinden we in het terrein of elders direkte aanwijzingen. Er is m.i. nog een andere verklaring mogelijk.

Gijsseling (Toponymisch Woordenboek, 1960) noemt op pag. 462 Heer (lb) en leidt dit af van germ. haru -f "zandige heuvelrug". Ik waag nu te veronderstellen, dat "Her" in Herle dezelfde betekenis heeft en bovendien, dat het tweede lid niet terug gaat op lo, maar dat het net als in Gestel het verkleiningsuffix ilo, ila is. We moeten dan de volgende ontwikkeling aannemen: haru+ ilo> harilo (met umlautsfactor, zie ook bij Gestel>heerle (ook gespeld herle)> heers. Deze laatste ontwikkeling van Héerle tot Heers is klankwettig. Immers de rl wordt in de Brabantse dialecten vaker tot rs. Parallelen daarvan zijn Oerle>Cers, Tongerze<Tongelre, zie De Bont "Dialekt van Kempenland" Deel I Klank en Vormleer, Assen 1962 Par. 170, blz. 135. Volgens deze interpretatie betekent Heers dus: "kleine zandige heuvelrug" (langs de Run). In de inleiding heb ik erop gewezen, dat, wanneer er meer mogelijkheden zijn, aan die etymologie de voorkeur gegeven dient te worden die het meest overeenstemt met de plaatselijke situatie. Welnu, vlak bij de Heers, ook langs de Run, ligt de Heiberg, een naam die op een verheffing langs de Run wijst. Overigens is van Heers uit de lichte glooiing naar de Run toe nog duidelijk zichtbaar (beekdal).

Ten noord-oosten van Heers en de Heiberg ligt het Schoot en wel langs de Gender, zoals de Heers en de Heiberg langs de Run liggen.

60. "Schoot"

In Campinia nr. 5, april 1972, pag. 26 wordt Schoot verklaard als "afgeschoten stuk land". In "Naamkunde" 5e jaargang (1973), p.Afl.1-2 pag. 115 leidt De Bont in Noordbrabantse etymologieën no. 13 Schoot af van "skauta": "beboste hoek zandgrond uitspringend in moerassig terrein" (zie ook Gijsseling op blz. 901 van zijn Toponymisch Woorden-

boek). Hoewel deze betekenis volledig past bij het veldhoven gehucht, geeft hij (De Bont) toch de voorkeur aan "zoom" (rand, kant), die het gotisch ekwivalent "skaut(s)" heeft: het land heeft zijn zoom, het water heeft zijn zoom. Even verder zegt hij van 't Schoot onder Strijp (gemeente Eindhoven) ongeveer hetzelfde "de hogere zandgronden van Strijp tegen het lager gelegen gebied van de Gender", m.a.w. De Bont vindt dat Schoot betekent: hogere (zand)zoom langs het water. Deze verklaring van Schoot vindt stem in de plaatselijke situatie en in de parallellen Heers, Heiberg en Gestel, en omgekeerd.

J.A.J. van den Bosch

VII. GENEALOGICA

1. VELDHOVENSE GESLACHTEN VAN GERWEN (GERVEN) van 1699 af
(Gegevens, verzameld uit de doopboeken respectievelijk geboorteregisters van veldhoven, chronologisch geordend per ouderpaar.)

(vervolg)

MICHAELBJSVAN GERVEN 26- 5-1761 Alegundis	X	JOANNA BRESSERS get. Joannes van Hautt, M.v.Gerven
JOANNES VAN GERWEN 8- 1-1762 Henricus 3- 1-1764 Aldegondis	X	CATHARINA WAETERS (VAN DER WAETEREN) get. C.v.Gerwen, J.van der Vloet J. van der Waeteren, J.van Gerwen J. van der Waeteren, J.van der Vloet
24-10-1765 Jeannes		
WILHELMUS VAN GERVEN 19-10-1762 Henricus 9-12-1763 Digna	X	JOANNA BRESSERS get. J.van Gerven, E.van Hautt A. Bressers, FL van Gerven
ADRIAAN VAN GERVEN 11- 5-1763 Helena	X	WILHELMINA VAN DER VORST get. J. van de Vorst, Helena van Gerven
CORNELIUS VAN GERVEN 20- 3-1764 Joanna 12- 1-1766 Henricus 23- 2-1770 Alegundis 8- 8-1773 Joannes	X	ANNA MARIA KENNIS get. H. Kennis, H. van Gerven W.van Gerven, A. Kennis " P. Hurckmans, Joanna van Gerven " J.van Gerven, A.Couwenbergh
CORNELIUS VAN GERVEN 20- 4-1765 Adriana 18-11-1767 Johanna	X	MARIA GRONDTSTUCK (VAN DOEL?) get. A.van Gerven, C.v.Gemert A. Smolders, A.M.van Heerst
HENRIWS VAN GERWEN 25-12-1777 Joannes	X	JOANNA EGELMEERS get. W. de Lauw, M.van Gerwen

16-11-1778 Joannes 18- 9-1781 Petrus 6- 5-1785 Joanna Maria		get. G. Tops, J.M.van Gerwen A. van Gerwen, M.Sibillen G. Tops, A.M. van Gerwen
JACOB VAN GERNEN 6- 1-1784 Johannes 18-11-1786 Marinus 25-11-1790 Laudien	X	JOHANNA HOOGERS get. J. Hoogers, E.Jacobs P. Snelders, F. Hogers G. Lepelijns, M. Ebogers
PETRUS VAN GERWEN 25- 3-1785 Gertrudis 23-12-1787 Antonia 1-11-1790 Elisabeth 30- 6-1793 Joannes 30- 6-1793 Petrus Jeannes 16- 3-1796 Jeannes 25- 7-1799 Elisabeth 3- 8-1805 Jeannes 3- 8-1805 Henricus	X	HENRICA BONS (BOONS) get. F. Boons, J. Vermeeren " J. Beijssens, J. van Gerwen H. van Hout, E. Bons " P. Boons, J. van der Weijden " P. Boons, J. van der Weijden " H. van Hout, E. Boons " H. van Hout, E. Bons P. Boons, A. van Gerwen J. Schippers, FL van der Heijden
ARNOLDUS VAN GERWEN 11- 8-1787 Henricus 17- 2-1789 Joanna Maria 10-10-1791 Joanna 26- 5-1794 Henrica 28- 7-1797 Maria 27-11-1799 Franciscus	X	ANNA MARIA SMULDERS (SMOLDERS) get. W. de Lauw, M. Beijssens " M. van Gerwen, J. Smolders " H. van Gerwen, J. Smolders " J. de Lauw, W. Smolders " A. Bierens, P. Schampers " J. Verbeek, A. Bierings
JOANNES VAN GERWEN 22- 1-1789 wilhelmus 10- 3-1795 Reijnerus	X	JOANNA CLUYTMANS get. F. van Gerwen, E. Cluytmans A. Kluytmans, A.M. van Gerwen
HENRICUS VAN GERWEN 16- 2-1793 Joanna	X	ADRIANA ELIENS get. J. van Gerwen, J. Kuypers
JACOB VAN GEWEN 6-12-1800 Johannes	X	JOHANNA VAN DER KRIEKEN get. J.van Gerwen, E.van der Krieken
WILLEM VAN GERWEN 24- 4-1805 Geertruida 6-10-1807 Peter	X	JOHANNA MARIA DONCKERS get. W. Donkers, M. van Gerwen F. van Gerwen, J.M. Egelmeijers

(wordt vervolgd)

2. ECHTPAREN VAN CROONENBURG van 1620 tot 1972, door A.8. van Cronenburg, Rotterdam

Zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 3, blz. 141

3. Genealogische reeks van W.J.C. Senders, geb. 17 oktober 1935 te Valkenswaard (geelst, Bergeijk, Luyksgestel, Valkenswaard)

Zie: Hoofdstuk XI, Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz. 138

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

25. "Huize Coolmont" (Koolmond 1 en 2, sectie F 5192)

De oude verpondingsregisters van Oirschot verstrekken ons omtrent dit pand de volgende gegevens:

- A. DE KINDEREN VAN JONKHEER ANTHONIJ VAN GREVENBROECK p.m. 1640
"De Bovenhuijsinghe ende Hbff OP COOLMONT
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g.
"De Neerhuijsinghe ende Hoff"
grootte: 13 roijen, aanslag 1 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 125v
- B. a. JOFFROUW JOHANNA VAN GREVENBROECK p.m. 1710
"De Halve Bovenhuijsing en Hbff"
grootte: 4 roijen, aanslag 1 g.
"De Halve Neerhuising en Hoff"
grootte: 61 roijen, aanslag 11 st. 10 p.
- b. JOFFROUW MARIA COURT, weduwe van JONKHEER PETER JACOBUS VAN GREVENBROECK p.m. 1710
" 1 part in de Bovenhuising en Hof"
grootte: 2 roijen, aanslag 10 st.
" á part in de Neerhuising en Hof"
grootte: 31 roijen, aanslag 5 st. 14 p.
- c. DE ERFGENAMEN VAN JOFFROUW LOUISA VAN GREVENBROECK p.m. 1710
" 1 part in de Bovenhuising en Hof"
grootte: 2 roijen, aanslag 10 st.
" A part van de Neerhuising metten Hbf"
grootte: 31 roijen, aanslag 5 st. 12 p.
Verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 132
- C. DE HEER JOHAN LE FEBERE 1732
Verkrijgt alle percelen onder B vermeld
- D. JONKHEER ANTHONIJ VAN GREVENBROECK 1752
(Na zijn overlijden diens weduwe MEVROIJWE CATHARINA RODESTEIJN)
"De Bovenhuijsing en Hoff"

- grootte: 8 roijen in 3 percelen, aanslag 2 g.
"De Neerhuijsing en Hoff"
grootte: 13 roijen in 3 percelen, aanslag 1 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 3, fol. 175
- E. JOOST VAN ERP (bij transport) 1756
"De Bovenhuijsing en Hbff"
grootte: 8 roijen in 3 percelen, aanslag 2 g.
"De Neerhuijsing en Hoff"
grootte: 13 roijen in 3 percelen, aanslag 1 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 3, fol. 175
- F. EMKEN VAN BEERS, weduwe van JOOST VAN ERP 1765
"De Bovenhuijsing en Hoff"
grootte: 8 roijen in 3 percelen, aanslag 2 g.
"De Neerhuijsing en Hbff"
grootte: 13 roijen in 3 percelen, aanslag 1 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 3, fol. 175 en nr. 4, fol. 121
- G. ADRIAEN BOLAARS, gehuwd met GEERTRUIJ, dochter van JOOST VAN ERP 1771
"De Bovenhuijsing en Hoff"
grootte: 8 roijen in 3 percelen, aanslag 2 g.
"De Neerhuijsing en Hbff"
grootte: 13 roijen in 3 percelen, aanslag 1 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 4, fol. 121
- H. CHRISTIAAN DE VRIES (bij koop en transport) 1780
"De Bovenhuijsing en Hoff"
grootte: 8 roijen in 3 percelen, aanslag 2 g.
"De Neerhuijsing en Hoff"
grootte: 13 roijen in 3 percelen, aanslag 1 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 4, fol. 121 en nr. 5, fol. 122
- I. HENDRIK VINKEBOSCH (bij koop en transport) 1791
"De Huijsing en Hof KOOLMONT"
grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 122
- J. DE HEER JAN KEER (bij transport) 1792
"De Huijsing en Hof KOOLMONT"
grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 122
- K. THEODORUS JOHANNES VAN EIJMAREN (door koop) 1799
"De Huijsing en Hof KOOLMONT"
grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 122
- L. HERMANUS VAN DE SANDEN (bij transport) 1803
"De Huijsing en Hof KOOLMONT"

- grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4
verpondingsboek kerkhof nr. 5, fol. 122 en nr. 6, fol.
- M. JACOBUS DANIEL TRET, notaris-klerk, (bij transport) 1804
"De Huijsing en Hof KECCIWT"
grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4 p.
verpundingsboek kerkhof nr. 6, fol. 121
- N. GERRIT WILLEMS VAN laltIENA, koopman (bij transport) 1808
"De Huijsing en Hof KOOLMONT"
grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4 p.
- O. DE HEER JOHAN SOHNGEN, kostschoolhouder, en VROUWE
HET RINA MARGARETA VAN STEELAND (bij transport} 1809
'Me Huijsing en Hof KOODUNT"
grootte: 21 roeden in 2 percelen, aanslag 3 g. 3 st. 4 p.
- Het kohier der huizen van Oirschot van 1808 tot 1830 vermeldt de
volgende eigenaren:
- JACOB DANIEL TRET (zie M)
GERRIT VAN 101111ENA (zie N)
JOHAN SOHNGEN (zie O)
JOHAN CHRISTIAAN BRESSERS
- De kadastrale leggers vermelden van 1832 tot 1974 de volgende eige-
naars respektievelijk bewoners:
- P. JOHAN CHRISTIAAN BRESSERS, leerlooier 1332
"Huis, schuur en erf"
grootte: 6 roeden
artikel 96, F 996
"Looierij"
grootte: 85 ellen
artikel 96, F 997
- Q. JOHANNES HUNERTUS DE WERD, opzichter Waterschap
gehuwd met WILLEMINA BRESSERS
"Huis, schuur en erf"
grootte: 6 roeden
artikel 96, F 996
"Looierij"
grootte: 85 ellen
artikel 96, F 997
(1887 afbraak looierij, daarna erf)
- R. JOHANNES JOSEPHUS DE WERD, zoon van J.H. DE WERD, zilver-
smid 1896
"Huis en tuin",
grootte: 10 roeden 60 ellen
artikel 1880, F 2859
"Huis, schuur en erf"
grootte: 3 roeden 65 ellen
artikel 1880, F 2860

- S. WILHELMUS, JOH. ANT., PETRUS, ALLEGONDA, LAMBERDINA, 1902
CLASINA MARIA, MARIA CLASINA, CORNELIA VAN CUIJCK,
ELISABETH V.D. MEERAKKER, weduwe van EIJI.DBERTUS VAN
CUIJCK en CORNELIUS JOH. VAN CUIJCK
"Ibis en tuin"
grootte: 10 A 60 CA
artikel 4058, F 2859
(1916 verkoop 2 A 70 CA, blijft dus: Huis en tuin 7 A
90 CA)
"Huis, schuur en erf"
grootte: 3 A 65 CA,
artikel 4058, F 2860
- T. PETRUS, WILHELMUS, JOH. ANT., LAMBERDINA, CLASINA MARIA,
MARIA CLASINA, ADRIANUS SCHEEPENS en EVERARDUS VAN DE 1930
VEN (allen voor $\frac{1}{8}$)
"Huis en tuin"
grootte: 7 A 90 CA
"Huis, schuur en erf"
grootte: 3 A 65 CA
artikel 5507, F 3442 en F 2860
- U. ALPH. FR. ANT. TRET, agent in assurantiën en stoelen-
fabrikant 1931
"Twee huizen, schuur, bouw- en weiland"
artikel 4058
(vereniging van F 987 t/m 992, F 2860, F 3439 t/m
3443 tot F 3902)
(hermeting 1937: 1 B 26 A 13 CA)
- V. N.V. STOELENFABRIEK, Schoolstraat 2, Oirschot
"Twee huizen, schuur, bouw- en weiland"
artikel 6802, F 4357
- W. DE PROVINCIE VAN NOORD-BRABANT (koop) 1959
"Twee huizen, schuur, bouw- en weiland"
artikel 5829, F 4357
(1959 splitsing en gedeeltelijke verkoop, blijft bij
artikel 5829 25 A 35 CA)
- X. H.J. VAN STRATEN 1959
"Twee huizen"
grootte: 31 A 93 CA
artikel 7181, F 4787
(1965 bijbouw)
"Huis en tuin"
grootte: 4 A 95 CA
artikel 7181, F 3903
(1960 afbraak, nu bouwland)
"Ibis en tuin"
grootte: 3 A 65 CA
artikel 7181, F 3904
(1960 afbraak, nu bouwland)

"Bouwland"

grootte: 21 A 8 CA

artikel 7181, F 3462

(1968 gedeeltelijke verkoop 1 A 77 CA, trafohuisje PNEM)
(1968 hermeting en vereniging: F 4787, 3903, 3904 en 4362
tot F 5192, nu: 2 huizen, stallen, garage en tuin, 59 A
85 CA)

Y. FR. JOH. TOIRKENS en HENR. JOH. bl.A. TOIREENS 1974
(ieder voor de helft)
"Twee huizen, stallen en tuin"
grootte: 59 A 85 CA
artikel 9075, F 5192

IX. HET HOF VAN HEERENBEKE ONDER OIRSCHOT

(door Felix Maes, archivaris abdij van 't Park)

EEN KIJK IN DE NUURKONTRAKTEN

Van het hof van Heerenbeke zijn in ons archief verschillende pachtbrieven overgebleven. Heel wat kondities en voorschriften komen gedurig terug. We zullen ze voor U samenvatten, en voor de verschillende perioden daarbij noteren wat er nieuw is.

We beginnen met het oudste kontrakt dat er overgebleven is, namelijk dat van 4 mei 1499. Toen werd de hoeve voor 6 jaar verhuurd aan Aert Sykens, die reeds op het hof zat ten tijde van Peter Pels.

1. De pachter zal jaarlijks 100 gl. huur betalen, deels rond Kerstmis en deels rond St.-Jan Baptist (24 juni). Daarenboven zal hij ook de lasten betalen die op het hof rusten: 9 gl. cijns aan de hertog van Brabant, 5 mud rogge aan de Fraters van 's-Hertogenbosch en 3 mud rogge aan de armen van Rosmalen, of 6 gl. per mud. De hoevenaar zal ook jaarlijks op zijn kosten twee runderen houden voor de abt, van april tot Allerheiligen of St.-Maartensdag (11 november) en hem voor Lichtmis 25 pond was, en rond Pasen 12 "cappuynen" leveren te Park.
2. De pachter zal gedurende zijn huurtijd de gebouwen van het hof goed onderhouden en repareren van onder tot boven, van binnen en van buiten, zo nodig de wanden plekken en lemen, en jaarlijks ten minste 10 walmen stro gebruiken om de daken te herstellen. Alleen tag hij in rekening brengen wat hij verschoten heeft aan kalk, stenen, pannen, schaliën, ijzerwerk en dagloon van de strodekker. Dat wordt hem op zijn huur in mindering gebracht. Als de abt er iets nieuws bouwt op zijn kosten, dan zal de pachter de bouwmaterialen aanvoeren met zijn wagen en paarden; de abt zal de daglonen van de werklieden betalen, maar de pachter zal hun mondkost en ondennik verschaffen. Hem wordt daar'oc': per dag en per persoon 1 stuiver gekort op zijn pacht.
3. In de meeste pachtbrieven wordt veel nadruk gelegd op het onder-

houde. de buitengrachten, wegen en dijken, en het ruimen van de water nen. Het eerste jaar zal de abt de helft van de kosten dragen.

4. Heel veel belang wordt in al de kontrakten gehecht aan het jaarlijks planten en poten van een merklijk aantal eike- en beukeheesters, wilge-, populiere- en witbomen, waarvan een deel moet "afgehoofd en getrunckt" worden tot knotwilgen en "trunckeycken", waarvan het schaar- en reephout de pachter toekomt, terwijl de andere moeten opgroeien tot profijt van de abdij. De pachter mag ook al het hout halen dat nodig is voor het herstellen van ploegen, eggen en karren, en voor het vrijwaren van bezaaide landen en bossen tegen hoornbeesten, schepen en ander vee, dat schade berokkent; dit geldt vooral voor de percelen, die in de kaart van het hof getekend staan met de nummers 10 tot 14. Van het doofhout dat aan de klompenmakers verkocht wordt, zal hij ook de takken en de afval krijgen. In de boomgaard zal hij jaarlijks voor Kerstmis 1 of 2 appel-, pere- en okkernotebomen planten en die goed "verdoornen" tegen het vee. Hij zal ook 3 roeden turf krijgen, en voorts zoveel "bacharst" (harsachtig hout om te bakken) als hij nodig heeft.
5. Voor St.-Maarten zal de pachter wei en "loffelijck mesten en teulen" (of mergelen) een zestal lopen land of hei, en ze voor Kerstmis bezaaien met goede uitgelezen eikels en beukenoten, en beplanten met elzpropjes "tot een heesterbosselke en aenkweking van pootsel en plantsoen, ten minsten schade van den pachter"; die percelen zullen met grachten en omheiningen gevrijwaard moeten worden tegen het vee. Voor het niet volbrengen van deze voorschriften kan de pachter beboet worden tot een gouden keurvorstergulden, waarvan de ene helft tot behoef van de kerk van Park, en de andere ten voordele van de kerk van Oirschot.
6. Ieder jaar op meiavond zal de abt een prokureur naar de hoeve zenden om de beesten van de pachter te schatten; deze zal, met de personen die voor de pachter borg bleven bij het aangaan van het huurkontrakt, deze beesten en hun geschatte waarde aangeven bij meier en schepenen van 's-Hertogenbosch. Rond 1495 hield men in het algemeen op Heerenbekehof 12 koeien, 2 paar ossen en nog 15 lege runderen; daarbij ongeveer 100 schapen, 8 of 10 varkens en 8 paarden. Deze geschatte waarde diende als borgsom van de pachter ten overstaan van de verhuurder.
7. Als de abt en zijn gezelschap, of kloosterlingen van Park, of andere personen in naam van de abdij naar Heerenbeke komen, zal de pachter hen "loffelijck trakteren" en haver en hooi bezorgen voor hun paarden, zelfs als zij, wegens plaatsgebrek in de pachterswoning, in Oirschot gaan logeren "in den Eyck" of "in den Rooden Leeuw". Wie er regelmatig kwam was natuurlijk de provisor. Rond 1713 ging Broeder Hendrik en in 1725 Broeder Antoon Thijs meermaalen om de restauratiewerken aan de hoeve en de verkoop van bomen en schaarhout te leiden. Wie ook dikwijls in Heerenbeke kwamen waren de grote vertrouwensmannen van de abdij, die te Oirschot woonden: voor 1490 notaris Willem van Audenhoven en zijn zoon Rut-

ger; in 1517 Antoon Bruyninckx, kanunnik van de St.-Pieterskerk aldaar, en in de 18e eeuw advokaat en notaris Heribert van Audenhoven.

8. De pachter en de abt mogen, ieder van zijn kant, na drie jaar de pacht opzeggen, met inachtneming van een termijn van een half jaar. Het laatste jaar mag de pachter al de landen bezaaien gelijk het hem belieft, maar slechts de helft van wat hij gezaaid heeft is voor hem; de andere helft is voor de abt, die deze vruchten gebruiken zal om de nieuwe pachter aan de gang te helpen, want die kan eerst beginnen vanaf "Sinksen". De afgaande pachter mag in het huis blijven tot "sinksenavond", maar de hof moet hij afstaan half maart, de beemden en hoogewassen half mei, de huizing en de koeweide daarbij gelegen met "Sinksen", en de teul- en akkerlanden in augustus. Zo was het ook het geval met zijn voorganger.

De schommelingen van het huurgeld en meer andere bijzonderheden vermelden we wel verder als wij IJ de lijst geven van de pachters.

(wordt vervolgd)

X. LIJST VAN KEMPISCHE PLAATSEN MET OPGAVE VAN HET AANTAL INWONERS, KATHOLIEKEN, REFORMATORISCHE CHRISTENEN EN JODEN IN 1796 en 1815.

	Inwoners	Kath.	Ref. Chr.	Joden
Oirschot-Best				
1796	4855	4725	104	
1815	5116	5010	73	28
Middelbeers				
1796	308	308	-	
1815	401	398	3	
Oostelbeers				
1796	1655	1480	115	
1815	1615	1484	74	57
Eersel				
1796	845	828	17	
1815	837	860	21	6
Bergeijk				
1796	1336	1322	14	
1815	1570	1527	39	4
Duizel				
1796	267	263	4	
1815	267	262	5	

	Inwoners	Kath.	Ref. Chr,	Joden
Hapert en Hoogeloon				
1796	901	368	33	-
1815	1125	1093	32	
Casteren				
1796	248	240	8	
Westerhoven				
1796	481	470	11	
1815	508	505	3	-
Dommelen				
1796	372	371	1	
1815	301	301		-
Riethoven				
1796	522	520	2	
1815	553	551	2	-
Steensel				
1796	273	273		
Bladel				
1796	744	664	62	
1815	859	789	55	15
Reusel				
1796	800	795	5	
1815	747	743	1	3
Lommel				
1796	2047	2004	43	
1815	2156	2126	24	6
Oerle				
1796	632	625	7	
1815	617	617	-	
Vessem				
1796	538	523	15	
1815	538	526	12	
Knegsel				
1796	198	198	-	
wintelre				
1796	259	259	-	-
Gestel en Blaarthem				
1796	807	794	13	
1815	908	900	8	
Strijp				
1796	876	873	3	
1815	892	884	6	2

- 134 -

	Inwoners	Kath.	Ref. Chr.	Joden
Stratum				
1796	452	440	12	
1815	573	537	34	2
Valkenswaard				
1796	1074	998	76	
1815	1094	1035	59	
Waal re				
1796	648	632	16	
1815	659	620	19	
Aalst				
1796	450	446	4	
1815	485	482	3	
Veldhoven (met Meerveld- hoven)				
1796	759	737	22	
1815	1008	983	25	

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875.
(door Th. A. Kuypers)

C. Veldhoven tijdens het pastoraat van Gerardus Verhoeven

II. Kerkelijk

Voorop dient vermeld dat "gemeente" en "gemeentenaren" destijds de gewone woorden waren voor parochie en parochianen. Waar wij dus spreken van parochie, is in **de** geschriften van pastoor Verhoeven steeds sprake van gemeente. De kontekst maakt duidelijk, wanneer met **gemeente** onze burgerlijke gemeente bedoeld wordt.

De parochie Veldhoven, toegewijd aan de H. Caecilia, maagd en martelares, en ressorterende onder het dekenaat of distrikt Eindhoven, behoorde in 1826 tot het vikariaat van het voormalige bisdom van 's-Hertogenbosch. Het hoogste bestuur berustte bij de Apostolische Vikaris Antonius van Alphen, tevens pastoor van de St.-Servatius te Schijndel en wonende op de pastorie aldaar. Wilhelmus Jos. Suijs, sinds 1816 pastoor van de H. Catharina te Eindhoven, had vanaf 1826 de zorg over het dekenaat. *)

De parochiegrens viel samen met de gemeentegrens op twee uitzonderingen na: Meerveldhoven (de grenslijn was de oude gemeentegrens tussen Veldhoven en Meerveldhoven - ongeveer op de hoogte van de tegenwoor-

dige Burg. van Eloofflaan) was een eigen parochie, die vanuit Zoelst bediend werd en de tweede uitzondering: een klein gedeelte van de Locht, waar nu nog de oude steenfabriek staat, behoorde bij de parochie Steensel, maar viel burgerlijk onder Veldhoven. Het is ons niet bekend, waar deze abnormaliteit zijn oorsprong heeft gehad. De mensen waren geheel georiënteerd op Veldhoven en bij sterfgeval of huwelijk werd met verlof van de pastoor van Steensel de dienst gehouden in **de** H. Caecilia.

In 1826 telde de parochie 815 parochianen (zielen), waarvan 604 hun eerste kommunie gedaan hadden (kommunikanten). Iets meer dan 200 personen waren dus onder de leeftijd van A- elf jaar. De schuurkerk stond aan de Straat, ongeveer op de hoogte van of achter de café's De Beurs en J. Schellekens (Dorpstraat 15 en 17). De pastorie was het herenhuis met de jaarankers 1778 op de Kleine Broek (tegenwoordig Dorpstraat 93 en 95).

In de parochie woonden zowat twintig protestanten. Zij hadden een eigen predikant, die behalve Veldhoven-Meerveldhoven ook de bediening had over Blaarthem-Gestel, Zeelst, Oerle en Wintelre. Heel deze uitgestrekte gemeente telde ruim veertig leden. De pastorie was tot 1820 eigendom van de gemeente en werd voor veertig gulden per jaar verhuurd. Dit was gedaan, omdat in de tijd van de protestantse overheersing het nogal eens voorkwam, dat bij de woning van de predikant de ruiten werden ingegooid of andere schade werd aangericht. Als eigenaresse moest dan het gemeentebestuur de aangerichte schade herstellen. Uiteindelijk betaalden dus degenen, die de baldadigheid uitgehaald hadden, ook de aangerichte schade. Een verstandige maatregel, waardoor veel onnodige molestaties voorkomen werden. In 1820 werd de pastorie voor achthonderd gulden aan de protestantse gemeente verkocht. In 1826-1827 volgde de bouw van het kerkje op den Broek. Voor die tijd werd dienst gehouden in een kamer op de pastorie. Op het ogenblik is in de pastorie de antiekzaak van C. Weker gevestigd (Dorpstraat 120) en het kerkje is verbouwd tot Centrum voor de Christengemeenschap, groep De Kempen (Dorpstraat 122).

De schuurkerk en de pastorie van de katholieken worden in afzonderlijke hoofdstukken beschreven. Sinds 1822 was voor het eerst het onderwijs in handen van een katholieke onderwijzer, Joannes Sloots. Daarmee was een einde gekomen aan de erbarmelijke toestand, dat aan de kinderen, die bijna allen katholiek waren, onderricht gegeven werd in de hervormde leer. Alle schoolboeken waren tot die tijd van hervormden huize. De kinderen ontvingen onderricht in lezen en schrijven. Het onderwijs stond op een laag peil, wat niet te verwonderen valt als men bedenkt, dat het onderricht meestal gegeven werd door knechten en koetsiers, die bij hun heer uitgediend waren en nu op deze manier, in hun oude dag aan een baantje geholpen werden (Groot Rekenboek, pag. 240).

Op enkele uitzonderingen na was dus heel de gemeenschap van Veldhoven katholiek en nog maar een paar tientallen jaren verlost van een honderdvijftig-jarige protestantse druk. De mensen waren arm, weinig geletterd en gewend om zonder veel morren onder het gezag van boven te leven. De pastoor behoorde met de burgemeester en enkele notabelen tot de "heren". In Veldhoven waren er niet veel. Op de intekenlijst

*) Zijn opvolger als deken en pastoor was in 1842 G.W. van Someren.

van giften voor de nieuwe kerk wordt in 1833 slechts bij zeven personen het beroep of functie vermeld, namelijk bij de pastoor, de beide kerkmeesters, de mulder, de schoolmeester, de burgemeester (toen tevens sekretaris) en bij de gemeenteontvanger. (Groot Rekenboek, pag. 250-1) Over het algemeen zullen de "heren" elkaar wel niet gebeten hebben, hoewel men niet kan zeggen, dat het gemeentebestuur aan de leiband liep van de pastoor of omgekeerd.

Het godsdienstig leven speelde zich voor een groot deel af in de kerk. Het was heel gewoon zondags tweemaal naar de H. Mis te gaan en 's middags nog eens aanwezig te zijn bij het lof. Het manvolk bleef na de mis dikwerf in een café hangen, waar alle nieuwtjes besproken werden en waar men op de hoogte bleef van prijzen en vraag en aanbod.

Ook het godsdienstonderricht werd in de kerk gegeven. Pastoor Verhoeven zorgde er zelfs voor dat in de uithoeken bepaalde adressen aangewezen werden, waar men bij elkaar kon komen om onderricht te ontvangen (brief van 20 juni 1861, archief Bisdom).

Nagenoeg alle kommunikanten waren ingeschreven in de Broederschap van O.L. Vrouw van de Berg Karmel (het z.g. Skapulier), Bij de eerste communie werd iedere kommunikant ingeschreven in de Broederschap van de gedurige aanbidding en kreeg voor heel zijn leven een vast biduur per jaar aangewezen. Bij de tweede communie werden de kommunikanten opgenomen in de Broederschap van O.L. Vrouw van Bijstand. Daarnaast heeft Mgr. H. den Dubbelden sinds 1837 sterk geijverd voor de Broederschap "ter uitroeiing der godslasteringen, verwenschingen en onkuische gesprekken", waarbij zeer vele gezinnen waren aangesloten. Het is niet na te gaan of met de vastenavondsdagen bijzondere plechtigheden gehouden werden. Vermoedelijk werd er met die dagen gewoon gewerkt.

Zuiver godsdienstige verenigingen, zoals de Maria }Congregatie voor meisjes en ongehuwde dames en de H. Familie voor de mannen zijn van latere datum. Wel bestond er een groep van Lieve-Vrouwe-bruiden, die het voorrecht hadden bij de processie het beeld van Onze-Lieve Vrouw te dragen. Bij hun aftreden als bruid gaven zij een zilveren ex-voto voor het Mariabeeld, later veranderd in een gave in geld.

Bijzondere godsdienstige impulsen ontving de parochie bij de missies die regelmatig werden gegeven en de vieringen van jubilea. Deze werden gewoonlijk gegeven door paters, terwijl pastoors uit de omgeving soms dagenlang assistentie verleenden bij het biechthoren.

Veel zorg heeft pastoor Verhoeven besteed om de devotie tot Onze-Lieve-Vrouw te bevorderen. Vanaf zijn komst in Veldhoven was hij erop uit, om het beeld van O.L. Vrouw, dat op een houten verhoging geplaatst was, te verfraaien en te versieren. De opbrengst van de 2de offerschaal bij de uitvaarten en van de offerblok bij het beeld werd jarenlang alleen daarvoor besteed. In latere jaren werd het beeld van O.L. Vrouw tijdens de meimaand op het zijaltaar geplaatst, omgeven met een krans van kaarsen en bloemen. Om de devotie tot Maria nog meer te bevorderen ging pastoor Verhoeven zelfs zover aan Mgr. H. den Dubbelden voor te stellen O.L. Vrouw van de Berk Karmel als patrones voor de nieuwe kerk aan te wijzen. Voor de H. Caecilia hadden de mensen toch geen grote devotie (brief van 12 juni 1845, archief bisdom).

Gelukkig had monseigneur meer gevoel voor traditie en bleef de H. Caecilia de aloude patrones van de kerk. Wel liet pastoor Verhoeven op eigen kosten in de ramen van het priesterkoor twee schilderijen aanbrengen, vervaardigd door Schimmelpenning uit 's-Hertogenbosch, het ene met een voorstelling van de H. Simon Stok, die van Maria het skapulier ontvangt en het andere stelde voor de FL Dominicus, terwijl hij van Maria de Rozenkrans ontvangt.

In het gezin werd voor en na tafel gebeden, het dagelijks rozenhoedje klonk bijna huis aan huis en driemaal daags herinnerde het angelusklokje eraan, dat door de medewerking van Maria de Verlosser en Heiland der wereld onder ons mens geworden was. Moeder de vrouw maakte bij het aansnijden van een nieuw brood met het broodmes eerst een groot kruis over het brood, met Palmzondag ging vader met de kinderen op de vier hoeken van het veld de nieuw gewijde palmtakjes steken en bij nood- en onweer werden huis en kamers met wijwater besprenkeld. Leven, wonen, werken en bidden waren een vanzelfsprekende eenheid en verbondenheid.

De eerbied voor de paus en Rome, de Heilige Stad, was zeer groot. Na zoveel jaren van onderdrukking, achteruitzetting en uitbuiting groeide onder de Brabantse katholieken een buitengewone verering voor de paus van Rome. In zijn persoon kristalliseerde en idealiseerde zich als het ware heel de geloofstrouw van een vernederd volk. De paus was ook vaak degene, die via zijn nuntius of langs andere diplomatieke kanalen iets voor de katholieke Nederlanders kon doen. Een reis naar Rome en de paus zien was voor een katholiek zeker zoveel als voor een mohammedaan een bedevaart naar Mekka.

In 1847 maakten Henricus van Oorschot, pastoor te Gestel-Eindhoven en Jacobus de Wit, kapelaan van de St.-Catrien te Eindhoven een reis naar Rome. Op 14 oktober 1847 werden de Rome-reizigers luisterrijk te Eindhoven ingehaald. M. J. v.d. Berg beschrijft deze blijde "incomste" in zijn boekje "Gestel bij Eynthoven" (Eindhoven 1955, p. 11 en 12). Zijn gegevens zijn vooral ontleend aan het dagboek van Jacobus de Wit.

"Rond elf uur stapten pastoor van Oorschot, deken van Someren en andere priesters uit de pastorie van St.-Catrien en met een grote menigte volks begaven zij zich naar de grens van de parochie "alsof de Paus zelf in Gestel ging aankomen." Een welkomstwoord werd gesproken, saluutschoten van het Gilde werden afgevuurd en toejuichingen weerklonken. Dan zet de stoet zich in beweging. Kapelaan de Wit vertelt: "De eerwaarde Pastoor werd voorafgegaan door kinderen in het wit gekleed, die bloemen op zijn weg strooiden. De vendeliers lieten de vendels boven zijn eerbiedwaardige hoofd wuiven en de leden der gilden losten van tijd tot tijd vreugdeschoten, terwijl al het volk de ogen op den pastoor van het feest gevestigd had, om zich van de waarheid te overtuigen en dat aanschijn begluurde om te zien, of dit wel hetzelfde was (pastoor van Oorschot schijnt pokdalig geweest te zijn en een pruij gedragen te hebben. Men verwachtte schijnbaar van het bezoek aan de paus een soort schoonheidskuur voor de pastoor). Bij het naderen van de pastorie werden de klokken van den toren in beweging gebracht. Boomen met guirlanden van bloemen aaneen gekoppeld versierden tot op zekere afstand den weg en nauwelijks was, om den

grooten toeloop van volk, de deur te genaken. De gansche parochie, jong en oud, scheen daar vergaderd te zijn. Nieuw geroep, nieuwe kunstbeweging der vaandels, nieuwe losbranding der fusielen, toen de beminde Pastoor ander den eereboog de deur naderde, die hij nu juist elf weken geleden uitging, om de bedevaart naar de hoofdstad der Katholieke wereld te ondernemen. Hier bedankte zijn Eerwaarde met zichtbare aandoening het goede volk, dat zulke blijken van belangstelling en liefde kwam geven, liet al de zachte koek, die in huis was, aan de kinderen uitdelen en de leden der Gilden met wijn tracteren, belovende den volgenden Zondag den Pauselijken zegen aan het volk te zullen overgeven. Wij begaven ons intusschen naar binnen, om ook op onze beurt den altoos gullen hospes een welkomsttoast toe te brengen. De indruk van dezen heugelijken dag was groot bij al de gemeentenaren en openbaarde zich nog lang daarna bij verschillende gelegenheden. Sommigen riepen uit: 'Die pastoor zal voortaan mijn biechtvader zijn; hij is wel heilig: Hij heeft den Paus gezien:' Anderen namen de stoutheid zijn Eerwaarde op den weg aan te spreken en riepen hem dan met verwondering en verbaasdheid toe: 'Wel mijnheer Pastoor, hebt gij toch den Paus gezien? Ja, en gesproken? Wat stond hij wel te kijken, toen hij U zag!' Anderen, zijne Mis des morgens bijgewoond hebbende, kwamen te huis met weemoed uitroepende: "Ik heb hem gezien hij is het wel ... hij las weer de Mis gelijk eerst." Sommigen zelfs droomden er van en, verbeeldden zich in den slaap, dat de Pastoor zonder vreemde hair en glad van gezicht was teruggekomen (zie opmerking vorige bladzijde)."
 Andere tijden, andere zeden:

2. GENEALOGISCHE REEKS VAN W.J.C. SENDERS TE VALKENSWAARD
(Zeelst-Bergeijk-Luyksgestel-Valkenswaard)
 (door W.J.C. Senders, Valkenierstraat Oost 195, Valkenswaard)
 (vervolg)

Wilhelmus Senders

Wilhelmus Senders werd gedoopt te Bergeyk op 10-1-1799 met als doopheffers Johannes Senders en Maria Bex. Hij overlijdt te Bergeyk op 14-4-1867, 68 jaar oud. Hij beoefende diverse beroepen, namelijk dat van bouwman, dagloner, winkelier en koopman.
 Hij huwt voor de 1ste maal te Reusel op 28-1-1828 met Petronella Lenwens, dochter van Cornelis Lemmens en Maria Elisabeth van den Berg. Zij werd geboren te Postel (Mol) de 17 Brumaire L'an quatorze (8-11-1806) en overlijdt te Bergeyk op 2-10-1856. Na hun huwelijk vestigen zij zich te Valkenswaard, alwaar Wilhelmus Senders reeds voor zijn huwelijk woonde.
 Te Valkenswaard worden 3 kinderen geboren:

Elisabeth
 15-1-1829

Johanna
 30-3-1831

Anna Catharina
 6-8-1833

Te Luyksgestel worden de volgende kinderen geboren:

Martina
 24-12-1835

Arnoldus
 6-5-1838
 Hij verongelukte in een "plukselkuil"

Antonetta
 7-10-1840

Petronella
 7-2-1843

Ferdinand (volgt IX)
 9-6-1845

Petrus Johannes
 5-10-1848

Te Bergeyk wordt geboren:

Maria Wilhelmina
 11-7-1855

Petrus Johannes, geboren op 5-10-1848, vestigt zich als koetsier-bouwer te Brussel en huwt aldaar op 24-2-1873 te Sint Jans-Molenbeek met Catherine Raedemaecker, geboren te Brussel op 12-12-1847, overleden te Molenbeek-Saint-Jean op 5-11-1928, Uit dit huwelijk worden te Molenbeek-St.-Jean 3 kinderen geboren, namelijk:

Elisabeth Joséphine
 4-6-1872

Jacques Jean
 27-2-1876

Joseph Guillaume
 10-1-f886

Wilhelmus Senders behoorde bij de Nationale Militie Provincie Nôord-Brabant "tot ligting van de jare 1818". Met trekkingsnummer 2 werd hij ingelijfd bij de 13de afdeling Infanterie voor de tijd van 5 jaren.

Op 61-jarige leeftijd huwt Wilhelmus Senders voor de 2de maal en wel op 18-2-1860 te Bergeyk met Johanna Catharina Dijkmans, geboren te Bergeyk op 3-2-1811, weduwe van Martinus Sengers.

IX. Ferdinand Senders
 Ferdinand Senders, geboren op 9-6-1845 te Luyksgestel, overleed

te Medemblik op 7-5-1908.

Hij heeft diverse beroepen gehad en wel arbeider, koopman in paarden en vrachtrijder.

Hij huwde op 3-2-1866 te Valkenswaard met Johanna Maria l'ajber, geboren op 12-3-1839 op Bruggerhuizen (behorende toentertijd tot de gemeente Leende) als dochter van Johannes Wijber en Johanna Maria Sprengers. De grootvader van Johanna Maria Wijber was van Zwitserse afkomst en werd aldaar te Munster kanton Luzern, Pfarramt St. Stephan Beromilnster (zoals thans de naam luidt) in circa 1761 geboren als Johan Weber.

Uit dit huwelijk werden 8 kinderen geboren, allen te Valkenswaard. Een kind, dat geboren werd te Valkenswaard op 3-9-1860, en dat in het geboorteregister werd ingeschreven als Johannes Jacobus Weber, werd bij het huwelijk gewettigd en droeg vanaf die datum de naam Johannes Jacobus Senders.

In 1892 huwt hij voor de 2de maal met Johanna Maria Verbakel, uit welk huwelijk nog 4 kinderen worden geboren. Jan Senders overlijdt na een val van de kerktoren te Helmond op 10-1-1903.

De 8 kinderen zijn:

Maria Petronella

29-6-1867

overleden te Valkenswaard op 1-10-1884, ongehuwd

Jan Willem

15-3-1869

overleden te Valkenswaard op 17-3-1869

Petronella

6-5-1871

Zij huwt in 1894 te Son met Cornelis Sijkens, klompenmaker

Wilhelmus (volgt X)

11-3-1873

Jacobus

11-8-1877

Hij was voerman en huwde op 4-10-1903 te Stratum met Anna Maria Emilia Ooroen, geboren op 19-1-1878 te Helden-Panningen.

Jacobus overlijdt te Eindhoven op 8-12-1961.

Zijn echtgenote overlijdt op 26-10-1925 te Eindhoven.

Uit dit huwelijk werden 11 kinderen geboren, waarvan er 4 op zeer jeugdige leeftijd overlijden.

Uit dit huwelijk werd slechts 1 zoon geboren, namelijk Ferdinand op 5-4-1914 te Stratum.

Nicolaius

10-2-1879

overleden op 16-8-1879 te Valkenswaard

Petrus Johannes

22-8-1880

Hij was werkzaam bij de Nederlandse Spoorwegen

Op 11-8-1913 huwde hij te Veghel met Geertruda van Uden, geboren op 4-3-1877 te Veghel, overleden op 5-6-1954 te Eindhoven. Uit dit huwelijk werden 4 kinderen geboren: 3 meisjes en 1 zoon, met name: Ferdinandus Johannes Jacobus op 1710-1922 te Eindhoven.

Johanna Cornelia

14-7-1884

Zij huwt op 9-9-1912 te Weelde (België) met Josephus de Bont, geboren te Weelde op 30-1-1876 en overleden te Eksel op 20-3-1967.

Johanna Cornelia overlijdt te Kerkhoven (België) op 14-6-1972. Uit dit huwelijk werden 2 kinderen geboren.

3. ECHTPAREN VAN CROONENBURG (Kroonenburg, Cronenburg, Croonenborgh) van 1620 tot 1972, genummerd in alfabetische orde der voornamen met ouders en kinderen VAN CROONENBURG.
(door A.B. van Cronenburg, Drievriendenstraat 31 B, Rotterdam-3)

Zoals in aflevering 14 aangekondigd, willen wij thans een begin maken met de publikatie der genealogische gegevens omtrent de geslachten Van Croonenburg, waarbij de gevonden huwelijken van de mannelijke en vrouwelijke VAN CROONENBURGs in alfabetische orde der voornamen zijn gerangschikt. Tevens worden, indien bekend, benevens de trouwdata ook de doop- en sterfdata der echtparen, de namen der ouders VAN CROONENBURG en de namen met doop-,respektievelijk geboortedata der kinderen VAN CROONENBURG vermeld. De samensteller van deze lijst, die tevens beschikt over diverse oude foto's, tekeningen en een groot aantal fotokopieën van oude akten en protokollen, is gaarne bereid nadere inlichtingen te verstrekken. Voor geïnteresseerden kan deze lijst in de loop der komende 15 á 20 afleveringen van Campinia een unieke vondstgroeve vormen,

1. AARLANDINA VAN KRONENBURGH

11-10-1713 's-Gravenhage

met

Leonardus van Heteren

2. AART HENRICX VAN CROONENBURGH

8-3-1656

met Maijken Goossens Schoone

3. ADAM FRANCKEN VAN CROONENBORCH

18-12-1650 Best

met Antonia Catharina Henricx van Houdt

Kinderen:

Franco, te Best, 29-5-1651

'Henrick, te Best, 26-11-1652

4. ADRIAAN VAN IRMN'BURG

12-11-1842 te' Best

25-11-1818 te Oirschot

- met
 Maria Catharina Leijten 29-5-1816 te Oirschot
 + 6-1-1863 te Best
- V. Josef van Kronenburg
 M. Hendrika van der Velden
 Kind:
 Josef, 28-11-1843
5. ADRIAAN VAN KROONENBURG 2.1-12-1789 te Best
 + 8- 7-1872
- met
 Maria Droopilans
 V. Cornelis Adriaan van Croonenburg
 M. Johanna Henri= van den Berck
6. ADRIAAN VAN KROONENBURG 23-7-1856 te Oirschot
 + 4-7-1925 te Oirschot
- 10-2-1890
 met
 Theodora van Beek 16-8-1856 te Oirschot
 V. Peter van Kroonenburg
 M. Johanna van Overdijk
 Kinderen:
 Johanna Maria, 11-12-1890
 Petrus, 15-3-1893
 Johannes, 26-6-1895
 Joannes Marinus, 1-5-1897
 Cornelis, 4-12-1900
7. ADRIAAN BERNARD VAN CROONENBORCH 29-6-1646 Best
 met
 Helwig Atnoldus Verheijden
 Kinderen:
 Helwig, 28-8A647 te Best
 Johanna, 22-10-1650 te Best
8. ADRLAANS DR. GIJSBERT VAN CROONENBORGH 27-7-1670 Oirschot
 met
 Aart Jans Hobbelen
9. ADRIANA VAN KRONENBURG 86-1901 Stratum
 met
 Cornelus van Asten
10. ADRIAANTJE THOLOFS VAN CROONENBORGH 9-10-1713
 291-9-1743
 met
 Eernardus Math. van Hemert •
 V. Petrus Nicolaas Tholof van. Cronenborgh

- Heyndrina Dirck vlemmincx
11. JENNEKEN ADRIAEN VAN CROONENBORGH 19-12-1627 te Best
 24-5-1650 Oirschot
 met
 Hendrik Jan van Wintelroy
 V. Adriaen Gisberti van Croonenborgh
 Magtilda Jois Gisberti van de Loo
12. ADRIAEN JACOBUS VAN CROONENBORGH 3-5-1654
 met Catharina Goorts van den Morselaer
 Kind:
 Adriana, 10-8-1658
13. ADRIAEN PEPER VAN CROONENBORGH 16-1-1724 Best
 met
 Maria Johanna Blockx
 2-9-1731 Best
 met
 Maria Francken de Croon + 13-2-1759
 Kinderen uit eerste huwelijk:
 Josephus Adriaan, 1-2-1724
 Henricus Adriaan, 9-6-1726
 Ida, 28-4-1728
 Jacobus Adriaan, 31-8-1729
 Kinderen uit tweede huwelijk:
 Margareta, 3-11-1732
 Maria, 10-3-1736
 Petronella, 6-2-1740
14. ADRIANA VAN KRONENBURG 22-2-1813 Oirschot
 + 24-10-1884
- 13-5-1849 Best
 met
 Chtistianus van den Enden 1807 St. Oedenrode
 V. wilhelmus van Kronenburg
 M. Adriana van Oirschot
15. ADRIANA VAN ERONENBURG - 26-7-1863 Best
 met Petrus van de Wiel Liempde
16. ADRIANA ADRIAAN BERNARDUS VAN CRONENBURG 10-3-1624 Best
 met
 Jois Henricus Martellus
 Kinderen:
 Henrica, 5-2-1625
 Helena, 1-11-1627

4. DEN OEIENBOSCH

(door J.A.M. Coolen, Keldermanstraat 43, Tilburg)

In Campinia nr. 10 van juli 1973 werd de mooie legende van den Delenbosch gepubliceerd. Hierbij werd aangetekend, dat Oeienbosch geen verbastering is van Vlooiensbosch, doch dat het zijn naam te danken heeft aan de familie Oeien, afkomstig uit België, die zich omstreeks 1750 te Veldhoven vestigde en aan wie het vermelde bos in eigendom toebehoorde.

Ik meen echter, dat de naam veel ouder is.

In het Hertogelijk Cijnsregister van ca. 1340 (Rekenkamer Brussel 45038/39) komt namelijk onder "Ourle" fol. 41v voor: "id. Wbrith. Faber pets XII d. novo pro Henrico de Oerle, fil. Lutgardis de Zonne de Odenbosghe". In het daaropvolgend cijnsboek van 1380. (Rekenkamer Brussel 45040) fel. 31 onder "Oerle": "relicta Pauli fil. Wouti fabri de Oedenbosch".

Het gaat hier ongetwijfeld om hetzelfde Oeienbosch. Als een familie Oeien zich inderdaad rond 1750 te Veldhoven gevestigd zou hebben - (zijn daarvan nog sporen in de archieven gevonden?) dan lijkt het mij waarschijnlijker dat zij dat bos gekocht hebben, omdat het zoveel op hun eigen naam leek. Vooralsnog kan ik niet geloven aan het bestaan hebben van een familie Oeien. Ik denk eerder dat de naam afgeleid is van een middeleeuwse Odo of Oda.

Uit het voorkomen van de spelling anno 1340 van Odenbosghe met sgh in plaats van het later Oedenbosch met sch, kan worden aangenomen, dat die g ook inderdaad uitgesproken werd,

Een ander voorbeeld is te vinden in Cork. der Abdij van Tongerlo van 30 juli 1314 nr. 464, blz. 265, waar men de namen vindt vermeld: Hallelmus de Esghe en Ghenekinus de Esghe junior.

5. HET WAPEN VAN DE BOSSCHE SCHOUT ARNOLDUS VAN BEKE anno 1266 EN DE OORSPRONG DER BRABANTSE KLEUREN.

(door J.A.M. Coolen, Keldermanstraat 43, Tilburg)

Arnoldus van Beke komt als Bossche schout voor in 1266 en 1276. Zijn zegel van 1266 is beschreven in Corpus Sigil. Neerl. no. 697; tekst blz. 68: Arnoud van Beek, scultetis de Buscho ducis. Wapen: drie drielingbalken, en een schildhoofd, waarin een halve leeuw, uitkomende van de bovenste balk (anno 1266, Jim' 8, Abdij Averbode no. 250). In het oorkondenboek van Echternach, Waapach VIII, akte no. 148 van 1276, Juni 12 komt hij voor als zegelaar (zegel gebroken): Arnoldus dictus de Beke, villicus de Busco.

Ik merk hierbij op, dat dit geen "halve leeuw" is, doch een uitkomende, d.w.z. een "hele" leeuw, waarvan alleen het bovendeel schijnbaar van achter het wapen uitkomt.

Het wapen is oud, en toch jong. Het is oud, omdat het reeds in 1266 voorkomt, en het is jong, omdat blijkens het schildhoofd met de uitkomende leeuw er een wapen aan voorafgegaan is zader dat schildhoofd, met andere woorden een schildhoofd is steeds een latere toevoeging .

Het wapen is opgenomen in het wapen van de gemeente Eersel (zij het foutief afgebeeld en met onjuiste kleuren). Kl. Sierksma in "De gemeentewapens van Nederland" vermeldt als waarschijnlijke kleuren van het schildje: zwart met gouden drielingbalken (Kempenland), en gouden leeuw op zwart (Brabant). Ook dit is niet geheel juist, zoals zal blijken.

De vraag is nu: gaat het hier om een dienstwapen ofwel om een persoonlijk c.q. erfelijk wapen. Nu kan één en dezelfde persoon meerdere wapens in gebruik hebben, namelijk één als uitdrukking van zijn ambt of dienst, en één als familiewapen, op grond van het familierecht. Mr. Smit, de vroegere rijksarchivaris van 's-Hertogenbosch, gaat ervan uit, dat Arnold van Beke, alvorens schout in Den Bosch te worden - wat in die dagen betekende schout van de Meijerij van Den Bosch -, tevoren schout van Kempenland zou zijn geweest en uit dien hoofde zou hij dan de drielingbalken hebben aangenomen, terwijl hij later als schout van Den Bosch de leeuw in zijn wapen zou hebben opgenomen. Hier zou dan sprake zijn van een (persoonlijk) dienstwapen, dat later erfelijk geworden zou zijn. Nu is het wel een feit, dat vele schouten een uitkomende leeuw in het schildhoofd van hun wapen hebben en Mr. Smit geeft hiervan verschillende voorbeelden. Dit zou hebben plaatsgevonden bij gelegenheid van de rechtzittingen, waarbij het schild van de schout véér de hertogelijke leeuw werd geplaatst, zodat alleen het bovendeel van de leeuw zichtbaar was. Dit lijkt mij wel een plausibele verklaring, doch dit verklaart nog niet, hoe reeds in het wapen van de gemeente Eersel de leeuw uit het schildhoofd van het wapen van Arnold van Beke terecht komt: Arnold van Beke had volgens Mr. Smit als schout van Kempenland toch nog geen leeuw in het schildhoofd? Dit is in tegenspraak met zichzelf. Een ander punt van tegenspraak ligt in het feit, dat Oerle de oudstbekende hoofdplaats van Kempenland is. In een oorkonde van 1233 las Van Oudenhoven: Kempiniae Caput est municipium de Oerl", in "Een nieuwe en vermeerderde beschrijvinge van de Meyereye van 's-Hertogenbossche" aangehaald op blz. 26 van "Uit het Land van Dommel en Aa", 1947, Het Hooghuis, Eindhoven. Als Oerle de hoofdplaats is, hoe komt Eersel dan aan dit wapen? Naar mijn mening is de verklaring eerder daarin te zoeken, dat Arn. van Beke de slotvoogd (kastelein) geweest is over een hertogelijk jachtslot in Eersel, en dan vermoedelijk in dezelfde tijd dat hij schout in Den Bosch was. Als immers Mr. Smit stelt, dat hij de eerste is met dit wapen - hetgeen ik op zijn gezag gaarne aanneem - dan moet hij volgens de door mij uitgewerkte genealogie rond 1210 geboren zijn. Om in 1266 en 1276 als schout van Den Bosch te fungeren, komt mij het jaartal 1210 redelijk voor: men zal voor die functie eerder iemand nemen met bestuurservaring dan een jonge man. Hij kan dan ook niet identiek zijn met de Arnoldus dictus de Beke, die op 10.2.1306 in "Verkooren, Inventaire des Archives", deel I voorkomt, tegelijk met Arnoldus Poeldonc en Wouter z.v. Cole van Oyrle (zijn kleinzonen!) op een lijst van belangrijke inwoners van Den Bosch die borg blijven tegenover Hertog Jan II.

Mr. Smit stelt dus, dat de drielingbalken ontleend zijn aan het schoutschap van Kempenland. Indien dit zo is, waar komen dan al die

drielingbalken vandaan, verspreid over nagenoeg geheel het hertogdom: van Deurne, van Geel, van Hamont, Dyonisius Loze alias Rover Wouterzone in Biest, de Grez (abt in Tongerlo), waarbij ik de zeer vele Meierijse maar buiten beschouwing laat, evenals de personen die het zelfde wapen hebben als Arnoldus van Beke en in Antwerpen zitten (van Riethoven) of in de Hoeven bij Etten-Leur: Ik kan niet aannemen, dat al deze personen van een Kempische schout afstammen of hun wapen ontleend hebben aan de streek. (Op grond waarvân zouden zij aan de streek mogen ontleenen, in dié tijd?) Waarom heeft dan niet Marcelis van Oerle, schout van Kempenland in het begin van de 14e eeuw, ook de drielingbalken, doch een adelaar? Neen, de wapens zijn - in 1266 ook al - wel degelijk erfelijk, en niet ontleend aan de streek. Eerder andersom! Kempenland heeft zijn wapen ontleend aan het geslacht Van Beek van Thulden, zoals ook Peelland zijn wapen ontleend heeft aan de graven van Peelland.

Nu nog iets over de kleuren van dit wapen. **Zij zijn** dezelfde als die van de hertogen van Brabant: zwart, geel, rood. Zwart is beider schild, geel zijn de drielingbalken c.q. de leeuw van de hertogen, terwijl rood een tertiaire kleur is (rode nagels van de leeuw, rode lambellen etc.). Zeer opvallend is, dat **A.T.F.** wapens met de drielingbalken, NIET gEN UITGEZONDERD, zwart en Te""èt zijn, met - op een zéer sporadische uitzondering na - rood als tertiaire kleur. Dit steeds voorkomen van zwart-geel-rood valt te meer op als men de kleurencombinaties ziet die in de Peellandse wapens voorkomen (met de drie molenijzers): rood op zilver (= het oorspronkelijk), blauw op goud, goud op blauw, zwart op zilver, etc., en wijst erop, dat men waarde hechtte aan de traditie die wilde dat men de kleuren zwart en geel voerde, m.a.w. men wist zich afstammeling van Lambert van Leuven (+ 1014) via diens derde zoon Reinier. (In **afzonderlijke** artikelen zal ik trachten aan te tonen op welke wijze die afstamming verlopen is.) De hertogen van Brabant hadden als graven van Leuven oorspronkelijk een dwarsbalk: ik zie de drielingbalken als een bijzondere vorm van verdriedubbeling. In Brabantica IV, le deel, (1959) in het art. Armoiries Brabanconnes médiévales, par Paul Adan et Fréd. Collon, blz. 164, nr. 100, vindt men: Brabant Duché (ancien) de gu è la fasce d'argent, m.a.w. voor het oude hertogdom Brabant zouden de kleuren rood en wit gegolden hebben, een zilveren balk op een rood schild. Maar: men moet nu wel onderscheid maken tussen het wapen van het hertogdom en het wapen van de hertogen persoonlijk. Het hertogdom **name-lijk** was een onderdeel van het H. Roomse Rijk, evenals dit het geval was met geheel Lotharingen, Zwitserland, Oostenrijk. Men mag dus niet stellen, dat de kleuren rood en wit de kleuren van Lotharingen zijn: het zijn in feite de kleuren van het H. Roomse Rijk der Duitse Natie, waarvan in het bijzonder de Ottonen bewust gebroken hebben met de Karolingische traditie, en die erop uit waren, hun macht en invloed, ook in onze streken, uit te breiden.

De hertogen zelf waren, evenals de graven van Vlaanderen, afstammelingen in vrouwelijk lijn van de Karolingen, de graven van Leuven (de latere hertogen van Brabant) namelijk via Ermengard, dochter van Keizer Lotharius 1, en de graven van Vlaanderen via Judith, dochter van Karel de Kale. Zowel de hertogen van Brabant als de graven van

Vlaanderen voerden respektievelijk goud op zwart en zwart op goud, met rood als tertiaire kleur. De graven van Leuven voelden zich de wettige erfgenamen van de Karolingen en de voortzetters van de karolingische traditie en hebben hun kleuren ontleend aan de Karolingen. Dr. P.C. Boeren was nog van mening, dat de Brabantse kleuren zouden zijn ontleend aan de Karolingische paltsen, o.a. Aken en Meerssen. (De rechtstreekse voorvaders en verwanten hebben de palts Meerssen een tijdlang bewoond dan wel bezeten.) Inderdaad voeren deze paltsen zwart en geel, namelijk een zwarte adelaar op een gouden schild, doch deze hadden zij op hun beurt weer ontleend aan de Karolingen. Karel de Grote die in 800 tot West-Romeins keizer werd gekroond heeft én de adelaar én de kleuren goud en zwart weer ontleend aan het West-Romeinse Rijk. Alleen de keizer mocht een gouden schild hebben. Dr. P.C. Boeren was dus wel op het goede spoor, doch zijn standpunt verklaarde niet, waarom ook de graven van Vlaanderen dezelfde kleuren voerden. Volgens Drs. de Boo zouden de graven van Vlaanderen oorspronkelijk gegeerd gevoerd hebben (dit moet dan naar mijn mening en in het licht van de traditie ook in de kleuren zwart en geel geweest zijn). De leeuw welke deze geslachten voerden, is pas later in hun wapens opgenomen.

Mijn conclusie is, dat de kleuren in oorsprong uitdrukking zijn van politieke aspiraties, en dat ze al van v615r de kruistochten dateren,

BRONVERMELDINGEN

Algemeen:

Dr. P.C. Boeren, "Een Nederlandse wacht aan de Rijn, Jan de Eerste, hertog van Brabant", MCMXLII.

Dr. P.C. Boeren, "Frankische tijd en vroege middeleeuwen. c 450 - c. 1000.", blz. 1-26, in deel II van "Limburgs Verleden" (Uitg. Lim. Gesch. en Dudheidk. Genootsch., Maastricht).

Mr. J.P.W.A. Smit, "De Brabantse beelden en teekens van recht" ('s-Gravenhage, 1957).

F. van Ettro, in Campinia, juli 1974, nr. 14, bit. 79 e.v.

Drs. J.A. de Boe, "Heraldiek". 2e druk, Bussum 1973, blz. 10-11.

Betr.: de schout en wapen van Eersel.:

Mr. Smit, "Brab. beelden", blz. 161 - 162, 219 en voeten, 43-44,

Mr. Smit in Taxandria 1926, blz. 182/184.

Kl. Sierksma, "De gemeentewapens van Nederland" (Utr, Antw. 1964) Prismareeks nr. 501, blz. 49, 182 en 261.

Betr.: Kleuren:

F. van Ettro in Brab. Leeuw 1974, no. 5/6, blz. 74

idem in Brab. Leeuw 1967, blz. 45

Grote Winkler Prins Encyclopedie, i.v. "Adelaar".

Mr. Smit in "Ned. Leeuw" 1924, kol. 166, en voeten. 18.

Mr. Smit in "Brab. beelden", blz. 143 en verwijzing naar voeten, 18 inz. rood-wit ambtsgewaad van de hoge paleisbeamten van keizer Otto III (*980- +1002), en blz. 145, veeten. 25, blz. 146 en voeten. 27 en 28 (Gevaert).

Politieke aspiraties:

Mr. Smit in Brab. Leeuw 1968, blz. 132 (tegenstelling Ottonen en Eárolingen).
 Dr. P.C. Boeren in Lim. Verl. II, blz. 12/14 (het breken door Otto II met de Karolingische gedachte, en het voortzetten van die gedachte door de graven van Leuven-Brabant en de graven van Vlaanderen.)
 Dr. H.P.A. Jansen, 'Middelleeuwse geschiedenis der Nederl.', Prisma-Compendia nr. 19, blz. 94.

6. ERTBRUGGHEN, DODECAM, LODEN EN BOUDEWIJNSLEEN
 (door J. van Hout, Lopensestraat 6, Girschot)

Zeer vaak komt in Uw blad Campinia de naam Ertbrugghen of Eendbruggen naar voren. Men heeft op deze naam bij mijn weten nog nooit ingehaakt. Toch bestaat die naam nog steeds, zij het dan als veldnaam. Reeds in de oudheid schijnt het een belangrijk gebied geweest te zijn. In 1311 werd een oorkonde uitgegeven betreffende de uitgifte van een "gemeijnt". Deze gemeijnt strekte zich uit van Evenheuvel tot Tregelaar, van daar tot aan het gebied van faxtel, van daar tot Heerstraat en van daar tot Ertbruggen, en was bestemd voor de bewoners van Notel, Hersel en Ertbruggen (zie Campinia, jaargang 3, nr. 12, blz. 201). Trekt men nu een lijn langs genoemde punten, dan verkrijgt men het gebied de Mortelen Zwartvoorten. Hoe groot was nu Ertbruggen? Mijns inziens strekte het zich uit van het eind van de Lopensestraat tot Notel (Hersel). Immers, had er tussen Ertbruggen en Hersel nog een gehucht gelegen, dat zou dit wel gememoreerd zijn geweest. Maar waar was nu de scheiding? Zou Heldersestraat bij de Notel gehoord hebben of bij Ertbruggen of misschien bij Straten. Maar dan zou Ertbruggen tot de Schansstraat gereikt hebben en zo bij de Netel (Hersel) hebben aangesloten. Er lagen blijkbaar nog aparte gebieden in Ertbruggen. Zo is b.v. sprake van een weiland in de Dodecam op het gebied van Ertbruggen (zie jaargang 1, nr. 3, blz. 138). Verder wordt een erfpacht van een huis en hof te Doderem in Ertbruggen geregistreerd (zie jaargang 1, nr. 2, blz. 83). En het volgende meen ik in verband hiermede eveneens te moeten aanhalen. In de Dodecam op het gebied van Ertbruggen lag het erf van de kinderen Loden (zie jaargang 1, nr. 3, blz. 138). De vraag is nu: is dit hetzelfde geslacht Loden, dat in de 15de eeuw Boudewijnsleen kocht. Misschien is er wel verband. Want er is sprake van kinderen Loden. Blijkens de beschrijving van dit leengoed vererfde Boudewijnsleen eerst op Reinken Loden en later op Demoet Laden.

7. EEN TWEDE TAK VAN CUIJCK, 400 JAAR TE OIRSCHOT (Genealogische reeks)
 (door N.J.M. van Cuijck, Bestseweg 3, Oirschot)

I. THEODORUS
 geb. p.m. 1575

- II. JOANNES THEODORUS
 geb. + 1600
 gehuwd met Paula
- III. a. Kinderen uit huwelijk II, te Oirschot gedoopt
Paulus
 11-5-1625
- b. PAULUS JOANNES
 ged. 11-5-1625
 begr. 10-4-1672
 gehuwd op 20-2-1650 met Mariken Hendrixx Vlaminckx
- IV. a. Kinderen uit huwelijk III, b, te Oirschot gedoopt
Joannes Maria Egidius Catharina
 19-10-1650 9-1-1653 6-10-1655 22-9-1657
- Gerardus Henrica Joanna Joanna
 26-4-1661 6-11-1663 • 21-1-1666 5-5-1668
- Antonius
 17-3-1670
- b. JOANNES PAULUS
 ged. 19-10-1650
 gehuwd op 3-9-1679 met Maria Willem Jacobs van de Velde
- V. a. Kinderen uit huwelijk IV, b, te Oirschot gedoopt
 Wilhelma Maria Paulus Antonius
 24-2-1682 3-8-1684 19-10-1686 17-1-1688
- Petrus Jeannes
 13-8-1690 6-2-1693
- b. PETRUS JOANNES
 ged. 13-8-1690
 gehuwd op 13-2-1729 met Joanna Petrus Philippus Stants, gedoopt op 22-11-1693
- VI. a. Kinderen uit huwelijk V, b, te Oirschot gedoopt
Johannes Wilhelmus Johanna Maria
 9-12-1729 12-4-1732 11-4-1735
- b. JOANNES PEFRUS
 ged. 9-12-1729
 gehuwd op 4-11-1759 met Theodora Héndrix, dochter van Henricus Woutherus van den Heuvel en Catharina Theodorus van Overbeek; Theodora werd gedoopt 25-2-1739
- VII. a. Kinderen uit huwelijk VI, b, te Oirschot gedoopt
 Johanna Maria Henrica Petrus Wilhelma
 16-11-1760 11-2-1762 4-4-1764 21-2-1768
- Henricus Johannes
 28-4-1772 11-3-1776

PLFRUS JOANNES

ged. 4-4-1764

oven. 25-3-1834

gehuwd op 28-4-1793 met Wilhelma Wilhelmus Cornelis van Cuijck, ged. 30-10-1770, overl. 11-12-1817

VIII.a. Kinderen uit huwelijk VII, b, te Oirschot geboren

Johanna Maria	Maria Catharina.	Cornelia
18-4-1794	6-1-1797	17-1-1798

Wilhelmus	<u>Johannes</u>	Maria Catharina	Theodorus
6-3-1800	1-4-1802	7-6-1804	15-3-1807

Johanna
23-4-1809

b. JOHANNES

geb. 1-4-1802

overl. 30-6-1870

gehuwd op 5-2-1837 met Catharina Petrus van den Heuvel
geb. 9-6-1810

IX. a. Kinderen uit huwelijk VIII, b, te Oirschot geboren

Peter	Willemina	<u>Peter</u>	Johannes
25-12-1837	26-11-1838	30-9-1840	15-9-1842

Antonij	Francis	Wilhelmus	Cornelis
28-3-1844	23-12-1845	7-7-1849	23-2-1854

b. PETER

geb. 30-9-1840

overl. 1-9-1905

1. eerste huwelijk met Josephina van Woensel op 13-2-1873, geb. 27-10-1842, overleden 11-12-1875 te Oirschot
2. tweede huwelijk te Wintelre met Hendrika van Nunen, geb. Wintelre op 7-10-1850, overleden 7-6-1935 te Oirschot

X. a. Kinderen uit huwelijk IX, b, 2, geboren te Oirschot

Joannes	Maria Ilendrina Josephina	Maria Catharina
6-11-1883	1-2-1886	2-1-1889

<u>Petrus 'Wilhelmus</u>	Henrica
8-1-1391	14-10-1894

b. PETRUS WILIELNUS

geb. 8-1-1891

gehuwd op 24-6-1929 met Maria Adriana van der Aa, geb. 15-8-1903

X.I. a. Kinderen uit huwelijk X, b, te Oirschot geboren

Elisabeth Henrica Adriana	Petrus Henricus Christianus
26-4-1930	19-1-1933

Christianus Henricus Adrianus	Henricus Adrianus
19-1-1934	14-12-1935

Henrica Adriana Maria	Adrianus Wilhelmus Maria
3-9-1937	16-5-1939

Franciscus Joannes Wilhelmus	Johannes Wilhelmus Maria
5-7-1941	14-4-1944

Wilhelmus Petrus Maria
21-9-1947

XII. OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST)

(door A.M.C. Zom)

BOUDEWIJNSLEEN, AUDENHOVEN EN DE HOOST

(vervolg)

Men moet als gegeven aannemen, dat Jehanne van Haren het bezit over Boudewijnsleen verwierf met het verhef d.d. 28 augustus 1494. Dat zij omstreeks 1530 het goed nog bezat blijkt uit de akte van denombrement, die door Arndt Monijcx, als man en momboir van Jehanne van Haren, werd opgemaakt en waaruit blijkt, dat in dat jaar het leengoed was belast met 13 achterlenen, waarvan de leenmannen waren: 1) Aert Peeter Roeloffszoen, 2 achterlenen; 3) Jan Meeus; 4) Goyaerdt Keymps; 5) Aernd Coppens; 6) Henrick Peeterss van de Venne; 7) Henrick Goyaerd Ghasselmans zoen; 8) Matthijs Hooghen; 9) Jan Huyskens; 10) Jan Ghoessens; 11) Dierick Stanssen, 2 achterlenen; 13) Philip van Heersel als momboir van Lysbeth Bierkens.

Opmerkelijk is, dat de cijzen, die in het denombrement van 1440 vermeld werden, in dit denombrement niet terugkeren. Eveneens opvallend is het feit, dat in dit denombrement vermeld wordt, dat Boudewijnsleen ook "het goet Ter Meijen" genoemd werd. Ten slotte, vooruitlopend op hetgeen straks volgt, dient opgemerkt te worden dat Arndt Monijcx de tweede echtgenoot was van Jehanne van Haren. Voordien was Jehanne van Haren gehuwd geweest met Mr. Aelbrecht van Vlierden, die omstreeks 1523 is overleden.

Eveneens moet men vervolgens als gegeven aannemen, dat Mechtelt, Jehanne en nemende van Haren het bezit over Boudewijnsleen verkregen bij het verhef in 1540, waarbij men dan gevoeglijk mag aannemen, dat Jehanne van Haren bovengenoemd v66r die tijd is overleden. Hiermede is men echter nog niet uit de problemen, want Strick tekende vervolgens aan: (duidelijkheidshalve wordt hier de tekst opgenomen zoals die in het leenregister voorkomt en die men van onder naar boven moet lezen): "Jonffrouw Lane van Vlierden, 2 juni 1571 bij doode wijlen zijare (sic) moije ondergeschreven.

Jonffrouw Mechtelt van Haren huere moije ondergeschreven. Jonffrouw Mechtelt van Haren ultima martii 1559 nae paesschen bij doode wijlen Jonffrouwen Demonde van Haren hueren suster. ondergeschreven.

Jonffrouw Jehanne van Vlierden 12 maart 1557 stijl van Brabant bij doode wijlen Jonffrouw Demonde van Haren huere moijs ondergeschreven."

Allereerst valt hier de naam Van Vlierden op. Jehanne en Lana van Vlierden waren dochters van Mr. Aelbrecht van Vlierden uit diens huwelijk met Jehanne van Haren voornoemd. Na het overlijden van Aelbrecht van Vlierden deden Jehanne en Lana van Vlierden verhef over het goed Audenhoven, dat hun bij dit overlijden was toegefallen (8). In 1530 maakte Jehanne van Haren een akte van denombrement op betreffende het goed Audenhoven als weduwe van Aelbrecht van Vlierden en vermoedelijk namens haar dochters. Bovendien vermeldde zij daarin dat zij een dochter was van Jan van Haren (9). Zij moet dan v66r 1530 voor de tweede maal gehuwd zijn met Arndt Monijcx. In deze tijd reeds begint het goed Audenhoven gekoppeld te raken aan Boudewijnsleen. Mogen we nu uit de akte van denombrement over het goed Audenhoven konkluderen, dat Jehanne een dochter was van Jan van Haren en niet een nicht zoals de aantekeningen in Strickgrefier doen vermoeden, dan wordt het verder toch nog niet duidelijk, wat de relatie is tussen Jehanne van Haren en de drie later vermelde gezusters van Haren.

Na de dood van Demonde van Haren vererfde haar deel in het Boudewijnsleen op haar zuster Mechtelt en op haar nicht Jehanne van Vlierden.

Jehanne van Vlierden deed verhef over haar part op 12 maart 1557, waarbij vermeld staat "stijl van Brabant". Daar men in Brabant een andere jaarkalender hanteerde dan in Holland of Luik, moet men deze datum omrekenen in de jaarkalender die wij heden ten dage gebruiken, hetgeen inhoudt dat Jehanne van Vlierden in feite verhef deed op 12 maart 1558. Eerst een jaar later, op 31 maart 1559 deed Mechtelt van Haren verhef over het haar toegefallen deel. Hier wordt achter de datum "nae paesschen" geschreven, zodat hier geen omrekening hoeft plaats te vinden.

Lana van Vlierden erfde na de dood van haar tante Mechtelt van Haren haar rechten op Boudewijnsleen en deed daarover verhef op 2 juni 1571.

Opvallend in dit geheel is dat de derde van de driegezusters van Haren, met name Jehanne in het geheel niet meer vermeld wordt. Het is mogelijk dat zij nog v66r haar beide zusters gestorven is, waarna men heeft nagelaten verhef te doen over haar deel in Boudewijnsleen. Als men dan weer verder leest in Strickgrefier, dan treft men de volgende aantekening: "Vrouwe Jehanne van Linden, Cancelliere van Guelderlandt, 11 may 1587 bij doode wijlen Jhr. Jans van Linden haers broeders op wij en de leen onder gescreven verstorven was bij doode Jonffrouw Lana van Vlierden."

Jonker Jan van Linden, zoon van Jehanne van Vlierden verkreeg dus de rechten op Boudewijnsleen van zijn tante Lana. Ook hier blijven enkele vraagtekens staan. Allereerst wordt er geen datum vermeld, vervolgens blijkt nergens uit dat Jehanne van Vlierden haar deel in Boudewijnsleen heeft overgedragen aan haar zuster Lana, noch vindt men een aanwijzing dat Jehanne van Vlierden haar deel in Boudewijnsleen aan

haar zoon Jan van Linden overdroeg. Vermoedelijk is Lana van Vlierden ook niet gehuwd geweest, maar ook hierover bestaat geen enkele zekerheid. Kortom, de periode 1494 - 1586 in de geschiedenis van Boudewijnsleen geeft een erg onbevredigend beeld weer. Aan een hypothese betreffende de familierelaties, ten einde een bevredigender beeld te krijgen, kan men zich in dit geval niet wagen, omdat er te veel vragen open blijven.

Wederom moet men aannemen, dat Jhr. Jan van Linden het bezit over Boudewijnsleen verwierf door het verhef na de dood van zijn tante Lana van Vlierden. Met meer zekerheid mag men aannemen, dat na de dood van Jan van Linden heel het leengoed vererfde op diens zuster Jehanne van Linden, waarvan het verhef plaats vind op 11 mei 1587. Eveneens verwierf zij door verhef op dezelfde datum het bezit over het goed Audenhoven, hetgeen v66r haar ook had toebehoord aan Jan van Linden, nadat deze het geërfd had van zijn moeder Jehanne van Vlierden. Bovendien kocht Jehanne van Linden op 28 februari 1612 het leengoed De Moost van Merten Wijnants en deed daarover verhef op 21 april 1614.

Men ziet hier de drie leengoederen in één hand vallen. Omdat deze sedertdien in één hand gebleven zijn, is het wellicht praktischer om eerst de voorgeschiedenis van Audenhoven en De Moost te bezien, om later deze drie leengoederen in hun geschiedenis te volgen.

DE MOOST

Dat De Moost v66r 1340 reeds werd gespleten uit het goederencomplex van Boudewijnsleen, blijkt uit de aantekeningen van Jan Stoot in zijn leenregister omstreeks 1340, waar hij vermeldde dat de Moost in bezit gehouden werd door Jutten Hénric Lauwairts wijf Henric sone des Langh van Herzele. Dit is dezelfde vrouw die zoals uit het voorgaande blijkt, v66r 1340 ook Boudewijnsleen in bezit had, maar dit leengoed had overgedaan aan Willem Oemkens, die elders in het Stootboek als enige bezitter van Boudewijnsleen werd aangetekend. M.a.w. als omstreeks 1340 beide goederen als afzonderlijke leengoederen worden omschreven, moeten zij voor die tijd gespleten zijn. Of Jutten beide leengoederen voordien ook als afzonderlijke leengoederen heeft verheven is niet bekend, omdat er van v66r die tijd geen aantekeningen gegeven zijn. Jan Stoot omschreef de grootte van De Moost als zijnde 7 voeder hoys (10).

Vermoedelijk heeft Jutten de Moost nadien verkocht aan Willem Andries, want in het Spechtboek vindt men de aantekening (11): "Andries Willens zoen bovengeschreven (12) bi verthien 's vaders Willem Andries heeft ontvangen een beempt geheiten die Moest mit huise hove ende eussele daeraen liggende welc beempt ghespleten is uten voirschreven Boudensleen dat Willem Oemkens houdt."

Na het overlijden van Willem Andries vererfde de Moest dus op Andries Willems. Wellicht is het overbodig hier te vermelden, dat onder Andries Willens de beide leengoederen enige tijd in één hand vielen, totdat hij beide leengoederen aan verschillende personen verkocht, Godert van der Meervenne kocht namelijk de Moost. Na zijn overlijden

deed diens zoon, ook Godert van der Meervenne geheten, verhef. Tot dusver geeft het Spechtboek geen enkele datum. In 1441 werd er wederom verhef gedaan, nadat de zoon van de laatstgenoemde Godert het goed had geërfd. Bij de geboorte van deze zoon had men kennelijk niet kunnen nalaten om ook hem Godert te noemen, zodat men driemaal achtereen een verhef door Godert van der Meervenae aantreft. In 1440 heeft de tweede Godert wel een akte van denombrement opgemaakt, waarvan de tekst luidt: "Ic Goyvaert van den Meervennevoirgen(oemd) houde noch van mijn genedige Heere den Hertoge van Brabant te leene drie buenre leens, onder beempt eensel ende lant gelegen in de prochie van Oerschot in die heerscap van Strathen, metter eenre sijden neven Danel's Crommen erve ende metter andere sijden neven die goede der erfgenamen wijlen Goyvaert van den Meervenne, commendemetten eijnden aen Reijner Loeijen erven Aelbrechtssoen. Ende hier en gheet ghenen commer uut. In kennissen der waerheit soe heb ic Goyvaer voorscreven mijnen segel hier op gedrukt in't jaer ons heeren 1400 ende 40 opten le dach in meye" (13). Opmerkelijk is nog, dat Jan van Eden in zijn leenregister, het Edaboek, aangelegd omstreeks 1432/1433 een verhef aantekende over het leengoed De Moost, dat werd gedaan door Rutgheer van Arkele, na het overlijden van zijn oudervader Godert van der Meervenne in het jaar 1461 (14). Deze Rutgheer van Arkele vindt men echter in geen enkel ander leenregister terug en wellicht moeten we deze aantekening dan ook als een "slip of the pen" aanmerken.

De laatste Godert van der Meervenne overleed omstreeks 1483 en liet de Moost na aan zijn zuster Gertruide van den Meervenne. Zij deed verhef over dit leengoed op 7 juli 1483 of 1484 (15). Als grootte werd vermeld 3 bunder terwijl de Moost gesitueerd werd in het heerscap Straten. Op 8 juni 1495 deed Gheert van Heessel verhef ten behoeve van Pauwel Wijnants, de zoon van Gertruide, die kennelijk nog niet de vereiste leeftijd had voor een dergelijke rechtshandeling bij het overlijden van zijn moeder. Een aantal jaren later voert hij toch het beheer blijkens de akte van denombrement d.d. 3 mei 1530, die de signatuur Pauwel Wijnants draagt. Opvallend in dit denombrement is, dat de Moost gesitueerd wordt in het buurtschap Notel, in tegenstelling tot de oudere leenregisters (16). Pauwel Wijnants was gehuwd met Lijsbeth den Cuijper en uit dit huwelijk stamde Jeronimus Wijnants, die na het overlijden van zijn vader verhef deed op 13 januari 1544. Deze Jeronimus liet zijn erfenis na aan zijn kinderen en kleinkinderen, waarbij zijn kinderen vermoedelijk hebben nagelaten om verhef over het leengoed te doen, want eerst op 14 februari 1602 vond er weer een verhef plaats, ditmaal door Merten Wijnants, die als sterfman was aangewezen "bij doode ende successie wijlen Jheronimus Wijnants huns vader ende grootvader." (17) Dezelfde Merten Wijnants verkoopt de Maost aan Johanna van Linden, Cancelliere van Guelderlant, op 28 februari ten overstaan van de schepenen van 's-Hertogenbosch. Op 21 april 1614 deed Johanna van Linden verhef over de Moost.

110091 - WEI - suf4mapnog paoguaal 4ay uen ua

Jutte|| wifp || be||

Willer

Schematisch overzicht van de verheff

men de geschaakte vlag gaan zoeken bij de partikuliere ondernemingen in de Vlaamse kuststeden die, vooruitlopend op de oprichting van de Costendsche Compagnie in 1723, in het laatste gedeelte van de zeventiende eeuw enkele reizen naar Achter-Indië en naar West-Afrika hebben gemaakt. In 1693 voer men onder Engelse vlag. In 1707 werd een comptoir gevestigd te Cabelon in Voor-ISEJ en dat was "de eerste plaats waar de vlag met het Kruis van Bourgondië over vreemde bodem wapperde". (Algemene Geschiedenis der gederlanden, Uitg. W. de Haan N.V. Utrecht 1954, deel VII blz. 418-420) Een rood-wit geschaakte vlag wordt nergens vermeld.

De kleuren rood en wit hebben het in 1959 gewonnen van de wapenkleuren goud (geel) en zwart onder invloed van de talrijke gemeentewapens in Noord-Brabant in rood en zilver (wit), waarin men gaarne de kleuren herkent van het oude hertogdom Neder-Lotharingen. Dit hertogdom, waarover de graven van Leuven betrekkelijk korte tijd, althans nominaal, het bestuur hebben uitgeoefend, strekte zich in de middeleeuwen in grove trekken uit over het huidige België [behalve Vlaanderen ten westen van de Schelde), over het Rijnland ten westen van Moezel en Rijn, over de graafschappen Berg en Kleef rechts van de Rijn en ten slotte in Nederland over het gebied ten zuiden van de Rijn en over het graafschap Zutphen. De kleuren rood en zilver zijn in dit hele gebied erg in trek en komt men tegen in honderden gemeentewapens en geslachtswapens in het voormalige Neder-Lotharingen. Zij zijn zeker geen Noordbrabants privilege. Ook in andere delen van het middeleeuwse Duitse keizerrijk blijkt een grote voorliefde te hebben bestaan voor de kleuren rood en zilver; zo zeer zijn deze in West-Europa verbreed, dat het Brabants karakter er moeilijk voor vol te houden is.

De kleuren van het Brabants wapenschild zijn al bijna acht eeuwen zwart en goud. Als de hertogen van Brabant al in het prille begin van de dertiende eeuw goede redenen hebben gehad die kleuren aan te nemen en de voorafgaande te verlaten, dan past het ons twintigste-eeuwers niet daaraan te willen tornen.

Moet de geschaakte Brabantse vlag dan opnieuw ter discussie worden gesteld?

Nu deze vlag al zoveel toepassing heeft gevonden, lijkt dit nauwelijks haalbaar of nuttig. Maar als men voor gilden, sportverenigingen en muziekgezelschappen meent over te mogen gaan tot het ontwerpen van een eigen vlag, vaandel of banier, dan zouden de Brabantse leeuw en de kleuren zwart en goud van het Brabantse wapen inderdaad een beter uitgangspunt vormen. Men mag uiteraard er niet mee volstaan het provinciewapen ongewijzigd over te nemen. Hertog Philips de Stoute van Bourgondië voegde aan het wapen van zijn vader een zoom toe, die geblokt was van rood en zilver. Een banier met in zwart de gouden leeuw van Brabant, omzoomd met een rij blokken van rood en wit belooft een mooi en waardig geheel te vormen.

F. van Ettro

B. HET OIRSCHOTSE MARKTPLEIN V66R 1556.

In de eerste helft der 17e eeuw (omstreeks 1630) spande Johan vander Leenen, rentmeester-generaal van Zijner Majesteits Domeinen, een rechtsgeding aan tegen de Oirschotse schepenen. Wij lezen in de aanklacht, dat de Oirschotse regenten van het jaar 1556 zonder de vereiste toestemming van het Hof diverse percelen en woonsteden rond het marktvelde zouden hebben onteigend, om het marktplein te kunnen vergroten. Bovendien zouden de genoemde regenten ook de "Pensepoel" (waterloop) toen hebben laten verleggen. De aanklager eist derhalve, dat de in 1556 geannexeerde percelen wederom van het marktplein zouden worden afgescheiden, zodat de oude grootte en vorm zouden kunnen worden hersteld. Tevens eist hij, dat aan de "Pensepoel" zijn oude loop zou worden teruggegeven. Bij niet-tijdige nakoming van deze eis zal een fikse geldboete worden opgelegd en moeten de schepenen de kosten van het proces betalen.

Op deze aanklacht reageren de 17de-eeuwse schepenen in hun instructie voor de advocaat als volgt. In het jaar 1556 heeft er rond de markt en vlak bij de kerk een hevige brand gewoed, waarbij vele huizen, schuren en brouwhuizen tot de grond toe zijn afgebrand. Hiertoe behoorden ook de huizen, die tussen de kerk en de straat lagen, de zogenaamde "cingelhuijsen", die tijdens deze brand ook voor de St.-Peterskerk een groot gevaar opleverden. De kerk zou eveneens door het vuur zijn gegrepen indien de wind de vlammenzee niet naar de andere kant had gedreven. De schepenen van 1556 wilden dus een dergelijk gevaar in de toekomst voorkomen. En omdat het marktplein toen inderdaad voor zijn doel te klein of "incommodieux" was, hebben de toenmalige regeerders de percelen van de "cingel" (huizen tussen straat en marktvelde) laten onteigenen en opruimen. De vrijgekomen ruimte werd aan het marktvelde toegevoegd. Niemand heeft hierdoor schade geleden. Bovendien hebben de schepenen van 1556 hun voornemen met toestemming van het Hof uitgevoerd. Dit blijkt uit het feit, dat twee huizen, die even na 1556 wederom aldaar werden "opgetimmerd", op bevel van het Hof moesten worden verwijderd en teruggezet, zodat de grond weer vrijkwam voor het marktterrein. Aangaande de "Pensepoel" verklaren de schepenen, dat deze nooit is verlegd, maar sinds mensenheugenis steeds dezelfde loop heeft gehad.

De konklusie is vrij eenvoudig. De in het gemeentelijk archief van Oirschot aanwezige oude tekening van het marktplein (zie Campinia, 2de jaargang, aflevering nr. 6, blz. 78) geeft ons wel de situatie of loop van de "Pensepoel" VUT en ná 1556, maar niet de situatie van het marktvelde vdr 1556. Er was nog een zogenaamde "cingelbebouwing" tussen markt en straat. Het plein was dus 1/66r 1556 zeer zeker kleiner en meer ingesloten.

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

Dit hoofdstuk wordt in de volgende aflevering voortgezet.